

Fåglar på Mälaröarna 2014

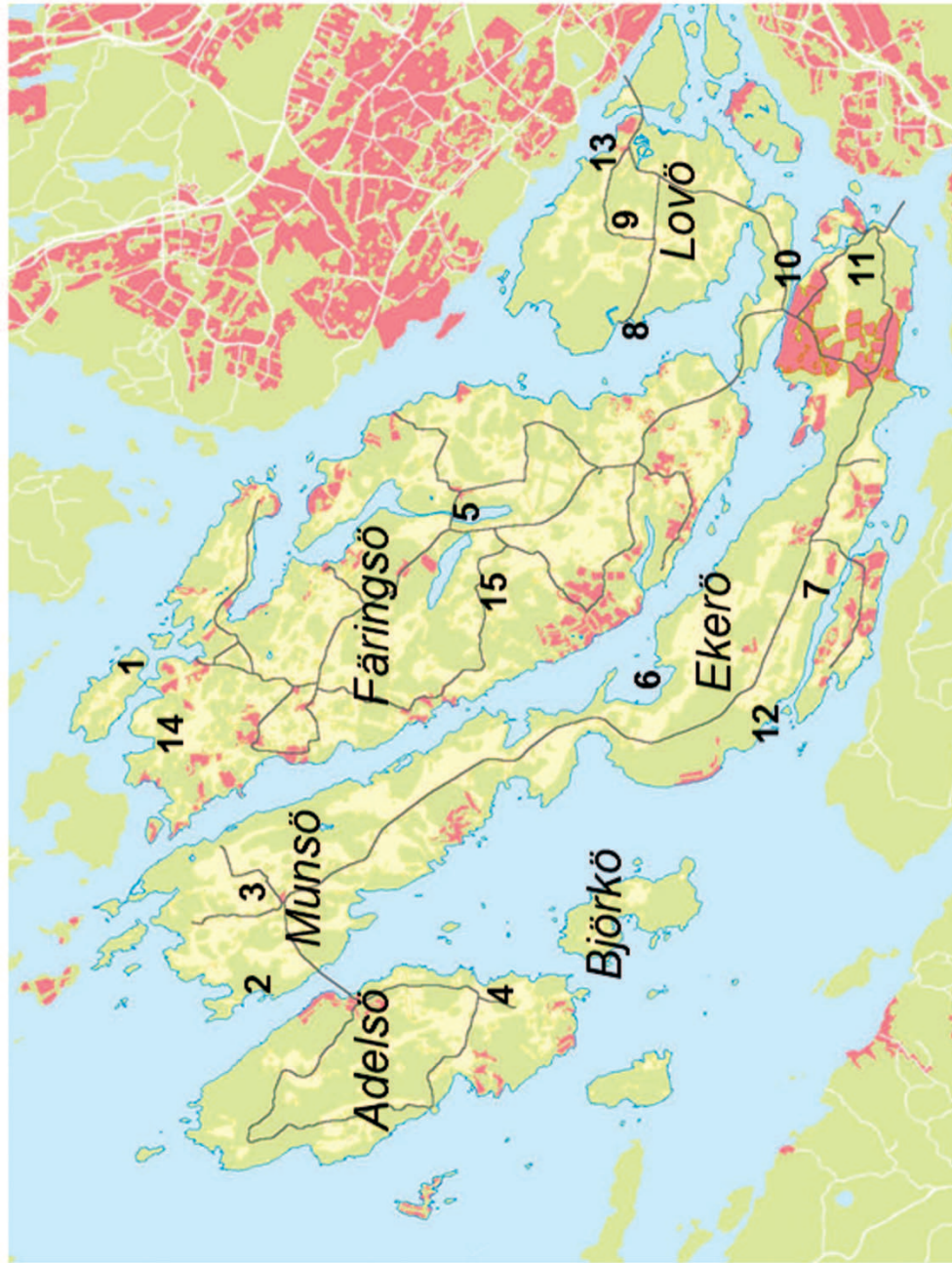

Innehåll

Fågellokaler på Mälaröarna	0
Svartpannad törnskata – ny art i kommunen	1
<i>Gigi Sahlstrand</i>	
Torslunda dagvattendamm	2
<i>Jan Sondell</i>	
Skarnholmens ängar – ny lokal på norra Färingsö	3
<i>Christian Lagström</i>	
Sylviasångare på Mälaröarna	5
<i>Urpo Könnömäki</i>	
Att skåda med barn	9
<i>Signe Hagerman</i>	
Tomtskådning på Mälaröarna	11
<i>Christian Lagström</i>	
Kniporna på Gällstaö	13
<i>Jan Sondell</i>	
Häckfågelinventeringar i Svartsjö 2014	16
<i>Urpo Könnömäki</i>	
Observationer i Ekerö kommun 2014	20
<i>Linus Brobacke & Christian Lagström</i>	
Notiser	
– Fågelflottar utlagda	35
– Sångsvanarnas julaftonssträck	36
– Falkar och papegojor?	36
– Vadarstrand vid Menhammarsviken?	37
– Markberedning vid Svartsjöviken	37
Verksamhetsberättelse för 2014	38
<i>Urpo Könnömäki</i>	
Artlistor för Mälaröarna 2014	39
<i>Urpo Könnömäki</i>	

Fågellokaler på Mälarsöarna

- 1 Eldgarnsö
- 2 Väsby hage
- 3 Bona damm
- 4 Kyrkpölen
- 5 Svartsjövikens –
Svartsjö dämme
- 6 Menhammars-
viken
- 7 Älby Hage
- 8 Prästvik –
Mörbyfjärden
- 9 Mastområdet
- 10 Malmviks
strandägar
- 11 Ekebyhovs-
Backen
- 12 Rastaholm
- 13 Sötvattens-
Laboratoriet
- 14 Skarnholmens
ängar
- 15 Torslunda damm

Fåglar på Mälärörna

Ärgång 15, 2014. ISSN 1650-982X

Redaktör: Jan Sondell

Layout: Bo Nielsen

Mälärörnas Ornitologiska Förening

Mälärörnas Ornitologiska Förening är en lokalförening av Sveriges Ornitologiska Förening. Verksamhetsområde är Ekerö kommun i Stockholms län.

Styrelse 2014

Ordförande: Urpo Könnömäki

Vice ordförande
och sekreterare: Jan Sondell

Kassör: Per Lönnberg

Övriga ledamöter: Linus Brobacke

Signe Hagerman

Per Öhman

Christian Lagerström

Gigi Sahlstrand

Suppleant: Marianne Dannbeck

Medlemskap & aktiviteter

Medlem blir man genom att sätta in 150 kr på pg 50 22 80-1 (familjemedlem och ungdom under 18 år 50 kr) Föreningen har ett aktivitetsprogram, inventerar häckfåglar och bedriver observationer vår och höst vid Svartsjöviken och ger ut en årsskrift som behandlar fåglarna i kommunen.

Föreningens hemsida finns på <http://www.mof-ekero.se/>

Rapportera dina observationer i Ekerö kommun på Internet! Gå till: <http://www.artportalen.se/birds/>

Ta del av andras obsar på Mälärörna! Gå till hemsidan eller till:

http://www.artportalen.se/birds/uttag_obslista.asp?kommunkod=0125&senasteveckan=true

Framsida: Svartpannad törnskata vid Berga gård, Lovön

Foto: Kjell Häggvik

Svartpannad törnskata – ny art i kommunen

Gigi Sahlstrand

Första fyndet i kommunen av svartpannad törnskata presenteras här. Fågeln stannade på Berga gård på Lovön i nästan tre veckor (17 juni – 4 juli) och alla skådare som ville kunde åka dit och titta på den. Den visade i regel upp sig fint på staketstolpar i hästhagarna. Där spanade den efter större insekter.

Den 16 juni fyllde jag ”halvlek” och fick en trevlig present i efterskott. Efter StOFs styrelsemöte på kvällen den 17 juni tog jag en sväng ut på Lovö på vägen hem. Jag hoppades få höra en kornknarr som hade rapporterats. Det började med jag hörde svart rödstjärt sjunga genom nedvevad bilruta, satt fint på hustaket vid FRA.

Vid Berga gård såg jag något svartvit komma flygande – upp med kikaren – är det en svartpannad törnskata?? Hela magkänslan skriker JAA men jag har mörkret emot mig och endast handkikare. Men efter att ha sett den röra sig bland träden ett tag blir jag säker trots det långa avståndet. De är ganska lika en varfågel men varfågel under sommartid i vår region är inte så sannolikt. Jag kunde se mer vitt på stjärten samt att den var kortare och att de vita vingfläckarna var större på fågeln men även att vingen var längre än hos en varfågel när den satt still. Hos en varfågel ser man en bit av gråa övergumpen när den sitter, vingen täcker

alltså inte gumpen som hos en svartpannad törnskata. Karaktärerna med svart panna och laxrosa bröst kunde jag inte se på grund av avståndet och mörkret.

Ingen annan hann se den på kvällen men på morgonen efter hittade Jan Björk den fint hopande i hästhagarna. Den blev kvar i nästan tre veckor och väldigt många skådare kom och tittade på den. Mest fångade den insekter som den spanade in på marken uppifrån staketstolparna. Den verkade trivas bra i de betade hagarna, som ligger i svag sydslutning med skog som skyddar för nordliga vindar.

Svartpannad törnskata är en värmeälskande art som häckar i sydöstra Europa, närmast oss i Polen. Varje år förlänger en del individer, mest hannar, sträcket och kommer upp till oss i Sverige. Den kan, om man har tur, påträffas i nästan hela landet. Normalt rapporteras 10-15 fåglar varje år, 2014 var det ca 12 st.

Svartpannad törnskata

Foto: Kjell Häggvik

Torslunda dagvattendamm

Jan Sondell

Denna lokal ligger på centrala Färingsö ca 2 km väster om Svartsjöviken (se karta). Från Färentunavägen (väg 800) tar man väg 802 västerut mot Sänga-Säby. Efter ca 2 km ser man en avtagsväg till vänster med två skyltar: "Torslunda" och "Svegro". Ta den och fortsätt mellan verkstadsbyggnaderna och sedan direkt till höger. Nu skimtar dammen. Stanna på parkeringen framför dammen. Nu har man fin utsikt över hela dammen. Dammen är grävd med huvudsyfte att samla upp regnvatten från de stora växthusens tak och infiltrera detta i marken. Stränderna är tämligen branta med vegetation längs kanterna. En större ö syns och dessutom några mindre som kan lämpa sig för häckning. Några berghällar finns i västra delen.

Foto Gigi Sahlbstrand

Utsikt över Torslundadammen

Som alltid är fågellivet relativt rikt i ett mindre vatten omgivet av jordbruksmark. Vattnet är där ofta näringsrikt och konkurrensen från fisk mindre än i en Mälarfjärd. En titt på Svalan visar att en hel del arter häckade under 2014. Här ett axplock: Ett par sångsvan håller revir och kör bort olika arter av gäss. Knipa, vigg och snatterand är sedda med ungar. Av sothöna finns flera par. Ett par svarthakedoppingar fick ut en fullvuxen unge. Båda åren 2011 och 2013 sågs också en ung svarthakedopping i dammen. Fiskmåsar häckar med ett par. Dessutom rastar änder och vadare av de arter man kan förvänta sig.

Kanske roligast är att silltrut häckat varje år sedan 2011 och fått ut 2–3 ungar årligen (se bil-

den). Frågan är varför silltruten har lättare att få ut ungar i en liten damm än på ett skär i Mälaren. Tydligt finns någon föda i närheten som inte erbjuds i Mälaren.

Foto Jan Sondell

Silltruten matar unge.

Tänk på att uppträda hänsynsfullt på privat mark. Det gäller både vid Torslunda- och Bonadammarna.

Skarnholmens ängar – ny lokal på norra Färingsö

Christian Lagström

Skarnholmens ängar presenteras här som en ny fågellokal på Färingsö. Kanske nattsångarna på försommaren är det mest intressanta lokalen har att erbjuda. Åk dit och bekanta dig med området i vår uppmanar Christian.

Stora delar av Mälärörna täcks in av platser för fågelentusiaster. Från Drottningholm och Kärön i öst, Ekerö och Ekebyhov med tätorten Tappström i syd, västerut Älby Hage och vidare förbi Rastaholm och upp mot Adelsö och Munsö finns guldgruv. Det är inte många platser där det inte finns skådare på plats vilket gör att det med ganska kort varsel går att få information om någon ny art som rastar eller uppehåller sig där.

Några undantag finns dock fortfarande. Björkö med sina spännande kulturmarker i väst har kanske sin högtid under sommaren då inte bara mälärörbor besöker platsen, men annars är det en lokal som under resterande del av året kan hysa många spännande upplevelser men där frånvaron av skådare låter dem passera oss obemärkta förbi.

Sen har vi också Färingsö, en ö som är stor till sin yta (den största av Mälärörna) och kanske tänker många av er att det nog inte finns många

platser där inte skådare håller till. I *Fåglar på Mälärörna 2011* inleds tidskriften med en karta över de lokaler som vi hittar på Mälärörna. Färingsö är den största ön, men ändå hittar vi där enbart en utmärkt lokal: *Svartsjöviken – Svartsjö dämla*. Svartsjöviken är en av Mälärörnas stoltheter och här samlas skådare året om. Men hur ser det ut i övrigt på Färingsö, har vi inga andra spännande lokaler som vi vill visa upp? Finns det andra områden och lokaler som med sin varierande biotop kan bjuda in till fantastiska fågelupplevelser? Svaret är självklart JA, det finns mer att upptäcka av Färingsö och om fler skådare besöker platserna kommer säkert många kunna göra flera nya observationer.

Jag vill därför presentera en ny lokal som kanske många inte tidigare hört talas om. Lokalen kallas på *Svalan* för "Skarnholmens ängar".

Här börjar Skarnholmens igenväxande fuktängar.

Läge

Skarnholmens ängar ligger ca 2,5 km från Kungsberga by i höjd med södra Eldgarnsö. Lättast tar man sig hit med bil, men med buss åker man från Brommaplan till Kungsberga Konsum för att sen ta en promenad via Skarnholmsvägen till dess att man når Fiskholmsvägen. Det är där dessa båda vägar möts som lokalen har sin utgångspunkt. Ett besök inleds enklast vid vägskalet och här kan man också ställa en bil i kanten så att den inte står i vägen. För att fortsätta in i området beger man sig till fots (fordonstrafik förbjuden, privat väg) för att enklare kunna skåda ut över åkermarkerna norr om den igenvuxna våtmarken (se kartan).

Biotop

I vägskalet, där Skarnholmsvägen möter Fiskholmsvägen, har du stora åkermarker i ryggen i sydlig riktning och framför dig breder en våtmark ut sig som idag helt vuxit igen med sälg. Skarnholmsvägen fortsätter i nordlig riktning genom sälgbuskagen och når på andra sidan ytterligare

mer åkermarker i norr. Vid vägskalet finns en fin tuvmark i öster med högt gräs som markägaren låter stå hela säsongen. Ytterligare österut finns en granplantering.

Fåglar

Ett besök vid lokalen kan ge många spännande observationer. Bäst är ett besök under morgonen i mars och april och under kvällen eller natten i maj och juni. Många flyttande fåglar rastar på ängarna så som sånglärkor, storspövar och tranor och ett skymningsbesök i maj kan ge mängder av sjungande näktergal, jagande kattuggla, spelflygande morkullor och ett flertal sjungande gräshoppsångare. Biotopen med ett tätt botten-skikt av högt gräs och örter är av den typen att även andra nattsångare, t.ex. vaktel, kärrsångare och flodsångare, säkert skulle kunna hittas under månaderna maj – juli.

Med större närvaro av skådare kan det bli betydligt fler observationer framöver.

Skarnholmens ängar ligger i nära anslutning till Mälaren.

(Karta från Google.)

Sylviasångare på Mälärörna

Urpo Könnömäki

Gemensamma drag

Sångarna betraktas som en stor familj av små eller drygt sparvstora insektsätare. Femton arter kan räknas som svenska häckfåglar. De har vacker sång – eller i varje fall påtagliga röstresurser. Alla arter lever i skogsmark, buskage eller hög markvegetation, och alla är på grund av födan utpräglade flyttfåglar. Till sättet är sångarna livliga och kvicka i rörelserna, de hoppar eller flyger ständigt till nya sittplatser och rycker eller klipper ofta nervöst med vingar eller stjärt. Långa stunder håller de sig dolda i vegetationen, och vanligen blir kontakterna med dem bara snabba skymtar. Lyckligtvis har de flesta arterna karaktäristiska läten. Sångarnas föda utgörs främst av insekter och bär, ibland även växtdelar.

Här presenteras fem sångare av släktet *Sylvia*, ibland kallade "Sylvior". Fyra är häckfåglar på Mälärörna och en bara tillfälligt observerad. Samtliga arter flyttar till tropiska Afrika, de flesta via östra Medelhavet. En del av svarthättorna övervintrar dock i Europa och är den enda sångare som man ibland kan se på svenska vintermatningar. På hösten hittar man de flesta *Sylvia*-arterna i bärbuskar. De bygger på denna diet upp fett inför flytten.

Artvis genomgång

Trädgårdssångare *Sylvia borin*. Längd 13-14,5 cm. Enfärgad gråbeige utan kontrasterande teckningar. Har ett mildt ansiktsuttryck med rund hjässa och tydlig ögonring. På nära håll märks fina skiftningar i dräkten; musgrå halssidor och en varmare ton över buksidor. Tertiärer och handpennor har ljusa toppar väl synliga i fält. Lever tillbakadraget i frodiga lövblandade skogar och trädgårdar med rik undervegetation. Håller sig oftast dold i löverket och ger sig mest tillkänna genom sången, en något monotont pladderande strof av mjuka klara toner, mest lik svarthättans men utan dess höga flöjttoner. Rätt tystlåten för övrigt, men varnar med taktfast upprepade smack-

Trädgårdssångare.

Foto Olle Bernård

ande ”tjeck, tjeck...”, tempot ökas vid stigande oro, någon gång hörs ett lågmält ”vehr”. Föda är insekter och bär. Den flyttar i augusti–början av september och är åter i maj. Arten kommer normalt senare på våren än svarthätta och ärtsångare.

Vanlig häckfågel på Mälärörna.

Svarthätta *Sylvia atricapilla*.
Längd 13,5–15 cm.

Rätt kraftigt byggd, i form ungefär som trädgårdssångaren. Smutsgrå ovan och ljus olivgrå under med hos hannen en svart liten hätta (när bara ned till ögats överdel), hos honan och ungfågel är hättan rödbrun. Första vinter har hannens hätta blivit svart, men kan ha större eller mindre inslag av brunt. Stjärten saknar vitt. Näbb och ben gråa. Häckar i fuktig eller skuggrik skogsmark med tät undervegetation, häckar även i parker med frodig undervegetation. Karaktärsfågel i stora delar av Central- och Sydeuropa. Locklätet ett hårt smackande ”täck” (hårdare och ljudligare än ärtsångarens ”tett”), vid oro upprepat i långa serier, ”täck-täck-täck-...”, ibland med inflikade utdragna, hesa ”schräh”.

Svarthätta.

Sången vacker, den börjar likt trädgårdssångaren med ett obestämt pladdrande kvitter (kan kortas av eller helt utlämnas, ofta under middagsvärme), vilket slår över i flöjtligt klara och starka lätt vemodiga toner på slutet. Har liksom övriga Sylviasångare en skuggsång och härmningar och gnissliga, skrapiga ljud.

Häckar allmänt på Mälärörna. Den 10–11 januari 2014 uppträdde en hanne vid ett fågelbord på Gällstaö, detta är första observationen vintertid på Mälärörna enligt Svalan.

Törnsångare *Sylvia communis*.
Längd 13–15 cm.

Kraftigt byggd och långstjärtad, rör sig lite tungt och långsamt. Näbb grov med diffust ljusare bas. Ben kraftiga, gulbruna. Utmärks i alla dräkter av breda rostbruna kanter på tertialer och större täckare (en karaktär som endast delas med glasögon- och atlansångarna), som kontrasterar mot gråbrun rygg. Vita stjärtkanter. Adult hane: Grått huvud, vit ögonring och strupe, skärtonat bröst. Iris rödockra. Övriga: Grå-

Törnsångare.

Ärtsångare.

brunt huvud, diffus ögonring, smutsvit strupe, beigevitt bröst, iris grå eller gulbrun. Häckar i buskmarker samt i odlad bygd med täta buskage (enbackar, impediment, häckar). Sommargäst (i Sverige maj–september), övervintrar söder om Sahara. Sjunger från busktopt, ledning eller i kort, klättrande sångflytt. Lockläte ett hest ”vähd vähd vähd” med litet sjungande, nasal ton. Varnar med utdragna, hesa ”tjäh”. Sång från sittande fågel mycket karakteristisk, en kort, rask strof med rivig, sträv röst, framförd med knyckig och hackig rytm, ungefär som tycker du det, tycker du?” I sångflykt dras stroferna ut och rösten blir mer lik andra Sylviaarters, ibland till förväxling lik höksångarens! Sjunger flitigt från ankomsten i mitten av maj.

Häckar på Mälärörarna, håller till i busksnår på eller i anslutning till jordbruksmark.

Ärtsångare *Sylvia curruca* Längd 11,5–13,5 cm. Liten men kraftigt byggd och en rätt kortstjärtad

Sylvia. Alltid gråbrun ovan men med gråare hjässa. Bästa kännetecken är mörkare grå örontäckare, mörkare än hjässan, i kombination med litenhet och mörkare ben. Vissa har antytt gråvitt ögonbrynsstreck. Iris mörk (grå eller brun). Näbb rätt kort, mörk med ljusare blågrå bas. Häckar i öppen skogsmark med gläntor och buskage, i trädgårdar med häckar och bärbuskar, i talldungar i öppen bygd, ibland även i ren buskmark (men inte lika gärna som törnsångaren, den föredrar trädinslag). Sommargäst (i Sverige maj – september), övervintrar i Nord- och Östafrika. Mycket talrik vid östra Medelhavet på flyttning. Diskreta vanor på häckplats, avslöjar sig främst genom lätena. Boet i tät buske. Lockläte ett diskret, torrt smackande ”tett”. På flyttning även ett tjatrande, gnälligt ”tje – tje - tje -tje” (ytligt blåmeslikt). Sången en karaktäristisk skallrande, ljudlig ramsa, ”tell – tell – tell – tell”.

Vanlig häckfågel på Mälärörarna.

Höksångare.

Höksångare *Sylvia nisoria* Längd 15,5–17 cm. En stor långstjärtad Sylvia. Vingtäckare och tertialer ljuskantade. En del vitt på stjärtpenspetsarna. Adult hane: Iris klargul. Ovansida blygrå, mörkast på huvudet, med vita bräm på vingtäckare och tertialer. Undersidan tätt och kraftigt tvärvattrad i mörkgrått. Adult hona/1-årig hane: lik adult hane, men iris litet mattare gul, ovansidan mer brungrå och vattringen under inte så tydlig, (1-årig hona är minimalt vattrad, har brunare ton ovan och gulbrun iris.) – första höst: Gråbrun ovan, beige-grå under utan vattring. Iris mörk. Igenkänns på ljust beige-grå tertialer och täckarbräm.

Häckar i högvuxen buskmark med spridda träd i öppen terräng; delar biotop, och ofta revir, med törnskatan. Sommargäst, flyttningsvanor som trädgårdssångaren. Tillbakadragen, men ses ibland flyga mellan buskagen och våren i flack sångflykt. Boet i tät buske. Lockläte/oroslätet typiskt, ett ljudligt smattrande, mot slutet avstannande ”trrrr’t-t-t”, något påminnande om grälände gråsparv; hörs ibland även i anslutning

till sången; tempot varierar, ibland långsammare. Varningsläte ett hest, dämpat ”tjår”. Sången är lik trädgårdssångarens (ibland till förväxling!) men är nästan alltid hörbart hårdare och raspigare och har något högre tonhöjd (fler ljusa visselljud invävda). Ännu mer lik är sången vissa extatiskt sjungande törnsångare, och ibland krävs att man hör det smattrande locklätet eller ser fågeln innan man är säker. Höksångaren häckar sparsamt på öar i Stockholms skärgård. Arten observerades första gången i Torslunda, Färingsö den 19 augusti 2010, då den åt vinbär i en buske.

Förhoppningsvis kommer vi att upptäcka flera bärätande höksångare på hösten i kommunen, även om de då har ett skulkande beteende. Vem hittar den första häckande höksångaren?

Referenser

- Mullarny, K, Svensson, L& Zetterström D. 2009. Fågelguiden. Vicenza.
Jonsson, Lars, 1992. Fåglar i Europa. Wahlström & Widstrand.

Att skåda med barn

Signe Hagerman

Vare sig du är förälder eller far- eller morförälder har du säkert märkt att det finns två saker som inte alltid är helt lätt att kombinera. Det handlar om de två mest underbara sakerna i världen: fågelskådning (såklart) och barn (såklart!). Men allt går om man bara vill...

Många av er läsare känner säkert till att barnen stjäl en stor del av uppmärksamheten från fåglarna under ett par år. Som småbarnsförälder är det en hel del annat som lätt kommer emellan. Om du väl har bestämt dig för att du ska göra en utflykt eller åka på det där draget, ja då är det inte bara kikarna du ska komma ihåg, utan också blöjor, extrakläder, mat till den lilla... Det är lätt hänt att man resignerar inför den nya lite krångligare tillvaron.

Men det går faktiskt att åka på skådarutflykt med barn. Det gäller bara att planera lite mer noggrant än tidigare, och att lägga ribban på en rimlig nivå. Här kommer några tips till dig som vill kunna ta med ditt barn eller barnbarn ut på äventyr i fågelmarkerna.

Skåda med småbarn

De första månaderna med ett litet spädbarn är optimala att skåda under. Ett spädbarn går alldeles

utmärkt att bära i en bärsele, eller packa ner i en barnvagn. Med tanke på hur många timmar ett spädbarn sover kommer du att få gott om tid att titta, spana och lyssna utan avbrott. Våra barn har varit ute och skådat sedan de var ett par dagar gamla. Stig var med och såg (nåja...) sin första jorduggla i Menhammarsviken när han var bara nio dagar gammal.

Det blir lite svårare när barnet är så stort att det håller sig vaket i selen. Då har i alla fall jag erfarenhet av att det ogärna står stilla och väntar med mamma när hon spanar. Det ska ju gärna vara lugnt och stilla och lite tyst i alla fall, och det är det inte när du har en otålig, oförstående bäbis på magen. Kikaren som du annars har runt halsen får inte plats där längre heller. När du väl hinner titta i den blir det bara under kortare stunder och det är svårt att hålla den stilla. Vagn kan då vara ett bra alternativ. Du måste såklart befinna dig på vägar eller stigar med hyfsat plant

Michel bär en nöjd Stig, 2,5 år, i en praktisk barnbärstol.

underlag. Fördelen är att du får båda händerna fria, och dessutom har vagnen utrymme för packning. Gillar barnet att åka vagn kan det här nog vara det bättre alternativet när barnet är runt ett eller två år.

Om du trots allt bestämmer dig för att ge dig ut i en terräng som inte tillåter vagn, så finns det en finfin produkt på marknaden – barnbärstolen. Den kostar en liten slant (bra stol finns från cirka 2 000 kr) men den är värd vartenda öre. Båda våra barn (nu ett och tre år) älskar att sitta i den stolen. De får fin utsikt och kommer upp lika högt som bäraren. Det finns också bra med förvaring i den här typen av stol, i utrymmet under barnet. En nackdel är att det inte är särskilt bekvämt att sova i stolen, men det brukar ordna sig till slut ändå. Barnet kan vila huvudet på sina armar.

Skåda på lagom nivå

Är det varmt och soligt ute? Åk ut på picknick! En varm vår- eller sommarkdag är det perfekt att bara slå sig ner på en plats och sen skåda därifrån. Passa på att göra kortare promenader därifrån på egen hand om det finns en barnvakt på plats.

När du har småbarn och är fågelskådare kan det nog annars verkligen vara stor fördel att bo nära, eller mitt i naturen. Om du har en tomt som det kan hända spännande saker på, behöver du inte anstränga dig för att ta dig ut till fåglarna. Du kan skåda bekvämt, helt enkelt.

Skåda med större barn

Jag längtar tills den dagen då våra barn blir lite mer självgående, så att vi inte behöver oroas för att de ska falla ner i trappan från fågeltornet, eller äta grus eller gräs på marken, eller krångla i selen så att det blir omöjligt att titta i kikaren eller göra i blöjan just när den där intressanta tättingen landade i busken därborta. När vi istället tillsammans kan njuta av utflykten, och verkligen leta fågel.

Fågelskådaren och bloggaren Johan Karlsson har skrivit en bra artikel om hur det är att ta med sig en sjuåring ut för att titta på fåglar. Han har sammanställt en lista på goda råd, som jag verk-

ligen ska använda mig av om ett par år när mina barn har växt till sig lite.

Här kommer ett par av Johans tips:

- Åk inte ut hungriga (eller kom ihåg matsäck). Ett mätt barn är ett mycket gladare, nöjdare barn.
- Ge barnet en riktig kikare. En leksakskikare är ingen riktig kikare. Det kommer barnet snart att märka. Det behöver inte vara någon fin kikare, men den ska gå att använda.
- Visa respekt för barnets försök att hitta och artbestämma fågel. Det är inte du som bestämmer vad barnet har hört eller sett. Barnet kan ju ha fel men då är det viktigt att han eller hon får vara med om att komma fram till den slutsatsen. Resonera tillsammans!

Alla Johans tips kan du läsa på hans blogg:

<http://www.godisgris.se/2013/02/16/att-fagel-skada-med-barn/>

Tips på böcker och annat användbart för barn:

Pekboken Fåglar, i serien Peka – Lyssna (Rabén & Sjögren, 2011). Den här boken har fina illustrationer och verklighetstroga fågelläten med bra ljudkvalitet. Dessutom är ljudknapparna i boken utformade så att barnet lätt kan trycka själv, utan att behöva ta hjälp av en vuxen.

Känn igen 25 fåglar, Rabén Sjögren, 2011. Den här boken är en av flera böcker som riktar sig till barn mellan cirka 6–9 år. Innehåller de vanligaste fåglarna och beskriver dem till utseende och läten. *Appen Fågelguiden, baserad på boken Fågelguiden, Touch Press, 2014*. De flesta barn idag lär sig tidigt att hantera sina föräldrars smarta mobiltelefoner. En fågelguide i appformat som barnet kan bläddra runt i blir då ett perfekt sätt för barnet att bekanta sig med de olika arterna. De kan se bilder, lyssna på läten och även se videosnuttar på de olika arterna (videofilmerna måste köpas till extra). Appen finns i skrivande stund (januari 2015) bara till iPhone.

Det är aldrig tomt på min tomt – tomtskådning på Mälärörna

Christian Lagström

Genom olika typer av "artrace" kan vi skådare göra det trivsamt för oss under obsandet samtidigt som vi också under samvaron lär av varandra. På tomten Grankulla gård på Färingsö norra udde bor artikelförfattaren på sommaren. Han ser gärna att några ansluter till honom när det blir dags för tomtskådning igen i september.

Intresset för fåglar har i Sverige aldrig varit större än det är idag. Fler väljer att ägna sin lediga tid (och ibland kanske även sin arbetstid, jag kommer ofta på mig själv att titta upp från skrivbordet för att följa t.ex. en duvhök eller havsörn som drar förbi och "stör" i mitt arbete) åt en sysselsättning som kan handla om att se fåglar, att se nya fågelarter och ibland att även bege sig ut i landet (och världen) för att få se de där fågelarterna som man alltid drömt om.

Varför börjar man titta på fåglar och varför har intresset ökat i sådan omfattning de senaste åren? För detta finns det såklart flera svar, men kanske allra störst är nyfikenheten på vad som finns i naturen utanför fönstret och viljan att få veta

mer om detta. Friheten i fågelns flykt och i deras bekymmerslösa liv kan vara en romantiserad bild av hur fåglarna egentligen lever. Men visst är det något speciellt att få ta del av detta liv och att lära sig mer om vad vi har i skogen runt husknuten.

Ett sätt att främja intresset för skådning är att utmana sig själv men ibland också andra att försöka se så många arter som möjligt inom ett begränsat område, under en dag, en vinter eller under en hel livstid. Det finns mängder av sätt som vi skådare tar till för att registrera, räkna och föra dagbok på de observationer som man gör. Krysslister, livslista eller en lapp på kylskåpet över vilka arter som man sett vid fågelbordet. Sätten är många och alla gör det så som passar just dem bäst.

Rikstäckande och lokala föreningar bjuder även in till artrace. Vi har t.ex. i Sverige en fågelräkning i januari där allmänheten är inbjuden till något som som kallas "Vinterfåglar in på knuten" och vår egen förening, Mälärörnas Ornitologiska Förening (MOF), genomför varje år olika typer av artrace och fågelräkningar. Se också MOF's kalendarium på nätet.

En av dessa tävlingar är den "Tomtskådning" som genomförs varje år under en dag i september. Det är en rikstäckande tävling där

Tomtskådning är en trivsam aktivitet, åtminstone i Älby.

det handlar om att under ett dygn se och höra så många arter som möjligt från sin egen tomt. De observationer som man gör under dygnet registreras sen via rapporteringssystemet *Svalan* och jämförs med andra deltagares observationer. Idag finns ett antal tomter med på Mälärörna där bl.a. Glenn Cornland, Urpo Könnömäki och Gigi Sahlstrand är starka tävlanden som ligger bra till i antalet kryss mot "konkurrenterna" ute i landet.

Förhoppningen är att fler framöver väljer att delta med och på sin egen tomt eller helt enkelt ansluter sig till gänget på någon av de andra tomterna för att bidra med sina ögon och öron vid kommande tävlingstillfällen. Och alla har mer att lära, nya som gamla skådare i kombination bidrar till en kunskapsrik dag tillsammans. Alla är välkomna, anmäl ditt deltagande till någon av

de skådare som har en lämplig tomt så berättar de gärna mer om hur det går till.

I samband med alla artrace, tävlingar och skådarturer gör man som skådare en insats som hjälper till med att öka fågelkunskapen i Sverige. Genom att rapportera sina observationer på *Svalan* så stärker vi förståelsen för hur och var arterna rör och uppehåller sig under årets alla månader.

Jag tror att många kan stämma in i artikelns rubrik "Det är aldrig tomt på min tomt". MOFs och övriga fågelsveriges förhoppning är nu att fler ska dela med sig av sina observationer och samtidigt stärka sitt intresse genom ett deltagande.

Med önskan om ett fortsatt fantastiskt fågelår 2015 med många nya observationer och skådare på Mälärörna.

En flock Rapphönor tomtskådar på Klippans väg på Färingsö.

Kniporna på Gällstaö

Jan Sondell

Sedan jag satte upp holkar på tomten för ca 15 år sedan har knipan funnits i min närhet så länge vattnet har varit öppet i Mälaren. Att följa parningsspel, konkurrens om holkar och ungarnas kläckning och flyttning till vattnet har varit fascinerande. Här följer mina erfarenheter.

Knipan började spridas till slättsjöar i Mälardalen i början av 1960-talet. Dessförinnan fanns den inte i näringsrika sjöar utan häckade i klarvatten, främst i skogslandskapet. I Kvismaren, där fågelstudier pågått under lång tid, häckade arten första gången 1962 (Pettersson 2011) och numera finns stadigt ett 10-tal par i det området.

Efter att ha bott några år på Gällstaö satte jag upp en knipholk. En knipa lade direkt ägg men tyvärr misslyckades häckningen på grund av störande byggnation på tomten intill. Sedan jag flyttat upp holken högre i trädet har dock ett knippar årligen fått ut en kull ungar hos oss. År 2014 fanns även knipa i "uggleholken" intill, två par häckade alltså.

När kniporna anländer vid islossningen på våren vidtar ett skådespel som är härligt att skåda. Hannarna kråmar sig för honorna (det brukar vara fler par än det finns holkar till) och detta pågår i ett par veckor. En testosteronstinn hanne rör sig med nedärvd koreografi och den grönsvartvita dräkten är magnifik. Det helt gula ögat blir lite som pricken över i! Vem har bestämt den färgkombinationen? Finns det en högre makt? Honans lite mer oansenliga men också stilfulla dräkt matchar fint. Hannen fullföljer sin roll på ett par veckor, sedan ses han inte mer de närmaste månaderna.

Det tycks vara ont om holkar och det är därför konkurrens om dem som finns. Ofta ligger den rättmätiga innehavarinna inne i holken och en anflygande hona tvingas vända i öppningen. Detta kan tolkas som att honan inte lyckats med inflygningen, vilket oroade oss i början. Nu vet vi att det finns flera nyfikna honor på varje holk, som kanske lägger ett och annat extra ägg i den

ordinarie kullen. Även efter att kullen är kläckt fortsätter anflygningarna, ibland hela juni månad. På vår brygga höll 3–6 honfärgade, troligen yngre fåglar till från slutet av maj då äggläggningen normalt är över fram till slutet av juni (figur 1), delvis kanske för att klara ut hackordningen inför kommande år.

Efter några år blev vi för första gången vittnen till när ungarna hoppade ut. De flesta i kullen var redan på väg mot vattnet och honan stod i strandkanten och lockade. Efter en stund hade alla ungarna samlats omkring henne och bara en förvirrad telning var kvar under holken, ca 25 m från stranden. Hona började simma ut med kullen och nu var god råd dyra. Jag sprang ut, fångade in ungen och tog mig ner till stranden. Honan var redan en bit ut på vattnet. Om ungarna tålde att hoppa ut från holken 10 m upp borde de väl tåla också en dykning, tänkte jag och kastade en lång lyra med ungen. Den ploppade ner en bit från kullen och förenades snabbt med de övriga. Allt var frid och fröjd och jag och gick tillbaka in i huset.

När vi en stund senare tittade ut igen stod ytterligare en unge på gräsmattan! Vad skulle vi göra nu? Kniphonan var långt iväg med kullen. Jag lyfte ner ungen till stranden och mindes att jag läst någonstans att honan kommer tillbaka och kontrollerar att alla ungarna kommit med. Jag hoppades verkligen att detta var sant. Ungen låg nu under grannens brygga och pep. Ingen hona sågs dock till och natten blev kall. På morgonen låg ungen fortfarande kvar trots att lite nyis bildats längs stranden. Den hade klarat natten utan att frysa ihjäl men var väl inte längre i så god kondi-

Foto Göran Forsberg

Spelande kniphanne.

tion. Vi kunde inget göra och valde att hållas oss borta för att inte störa ytterligare.

Finns ingen holk nära stranden kan knipan välja bostad flera kilometer från öppet vatten. När ungarna sedan är kläckta måste honan företa en lång vandring med kullen. (Ungarna lever på gulesäcken från ägget de första dagarna och behöver lite eller ingen föda.) Honan kan också vandra mellan två vatten med en kull om näringstillgången är bättre i den nya sjön (Pösyä 2002 och Pösyä pers. com.). De flesta små andungar är beroende av proteinrika insekter, gärna mygglarver, och de konkurrerar med småfisk om denna typ av mat. Ute på öppet vatten i en fiskrik sjö som Mälaren är det alltså ont om lämplig föda. Honan måste därför hitta lite avskilda polär intill strandkanten där födotillgången är bättre samtidigt som risken är mindre för att ungarna ska bli uppätta av en glupsk gädda. Alternativet är att vandra till ett mindre vatten utan eller med mindre konkurrens

av fisk. Svartsjö dämme, Torslundadammen och Bonadammen är exempel på sådana knipvatten.

Längs Fiskarfjärden ses sällan några större ungar trots de nykläckta ungvorrar som kan noteras. Den 20 juni 2012 såg jag dock en hona med fortfarande 6 ungar som hade växt till knappt hälften av honas längd. Kullen höll till i vasskanten tillsammans med en koloni med skäggdoppingar på östra Gällstaö. Uppenbart räcker dock reproduktionen som helhet (främst från mindre vatten) till, att döma av hur många knipor som vill vara med och konkurrera om våra få holkar.

Knipan är en revirhävdande and, när ungarna är små tolererar honan ingen annan hona i närheten. Senare när ungarna blivit större lämnas ofta ungarna till att självständigt växa upp och då kan man ibland se större sällskap på flera tiotals ungvorrar i samma damm.

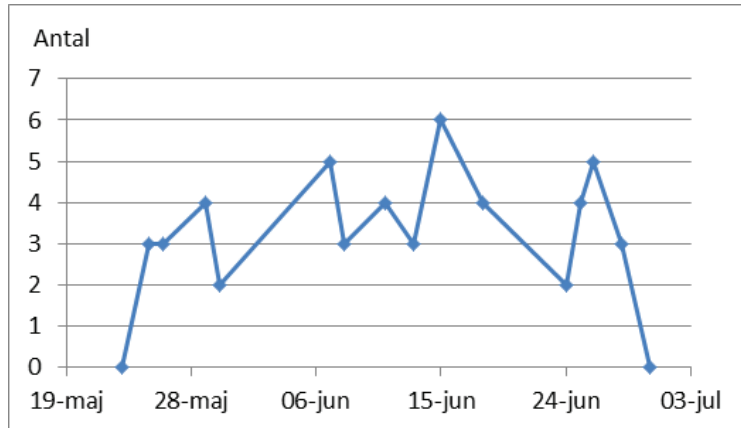
På högsommaren och förhösten syns inte kniporna till så mycket. De ruggar och döljer sig i

vegetationen. Under senhösten och vintern dyker ensamma knipor, både honor och hanar, upp utanför vår strand. Det tolkar jag som att det är de häckande fåglarna som kontrollerar att holken är kvar inför nästa häckningssäsong. Några anflygningar förekommer dock inte mellan juli och mars. När sedan de första råkarna i isen uppstår på våren är kniporna de första att dyka upp igen. Paren flyger också över och signalerar med vingljöd att de är klara för inflyttning igen.

Referenser

Pettersson, Å. & Nielsen, B. 2011. Fåglar i Kvismaren. Fåglar, forskning och naturvård i Kvismaren under 50 år. Varberg.

Pöysä, H & Pöysä, S. 2002. Nest-site limitation and density dependence of reproductive output in common goldeneye *Bucephala clangula*: implications for management of cavity-nesting birds *Journal of Applied Ecology* 39, 502-510.

Figur 1. Antal rastande honor av knipa på en brygga på Gällstaö försommaren 2014.

Foto Jan Sondell

Kniphonan tar igen sig på bryggan efter hannens uppvaktning.

Häckfågelinventeringar i Svartsjö 2014

Urpo Könnömäki

I Svartsjöviken har nu de häckande våtmarksfåglarna inventerats under femton år, 2000–2014. Sammanlagt 52 revir av 11 olika arter har noterats 2014, vilket är en liten minskning. I Svartsjö dämme som ligger alldeles intill har inventeringar gjorts i tio år, 2005–2014. Resultatet är något sämre än fjolårets. För övriga fågeliakttagelser hänvisas till "Observationer i Ekerö kommun 2014", sidan 20.

Svartsjöviken

Som en aktivitet i arbetet med "Projekt Svartsjöviken", vilket bl.a. innefattar restaurering av våtmarksbeten vid Svartsjöviken, har den våtmarksanknutna häckfågelfaunan i Svartsjöviken inventerats med början 2000. Här ska inventeringsresultaten för det femtonde året, 2014 redovisas.

Fälтарbetet har i huvudsak utförts av författaren. Under perioden april – maj 2014 gjordes 5 besök. Som huvudmetod räknas antalet par som bedömdes hävda revir, men iakttaga bon och ungpullar kompletterar observationerna. En svårighet ligger i att skilja rastande fåglar från revirhävdande par. Vidare kan det vara mycket svårt att separera häckande par från yngre fåglar som finns i området men inte häckar, detta gäller främst gässen.

Vid varje inventeringstillfälle har förekommande fågelarter antecknats på en specialkarta i skala ca 1:5 000. Häckfågelinventeringen har kompletterats med iakttagelser som rapporterats på Svalan. Inventeringsresultatet framgår av tabell 1. De osäkerhetssiffror som anges i det följande är subjektiva bedömningar. Inventeringsresultatet framgår i tabell 1. Här följer kommentarer per art.

Skäggdoppning Ett par, trolig häckning. Inga ungar noterades.

Knölsvan Två par hävdade revir. Ett par hade fem ungar.

Grågås Nästan omöjligt att lokalisera bon, då dessa läggs dolt i vassen och häckningen startar

mycket tidigt. Tre par med ungar kunde iakttagas i viken. De höll sedan till i Svartsjö dämme.

Kanadagås Normal förekomst. Osäkerheten är ca ± 2 par.

Gräsand Arten noterades i samma omfattning än under 2013. Antalet redovisade par har en osäkerhet på ca ± 3 par. Ungarna har förflyttats till Dämmet.

Snatterand Enstaka fåglar syntes i viken.

Skedand Enstaka fåglar syntes i viken.

Årta Inga fåglar syntes i viken i år.

Knipa Hur många par som verkligen häckar är osäkert. Noterat antal par (5) har en osäkerhet på ca ± 1 . Ungar sågs i Dämmet.

Storskrake Svårt att veta hur många storskrakar som häckar. Tre honor sågs med ungar.

Vattenrall Hördes vid dikesmynningarna på östra och västra sidan.

Sothöna Den vanligaste vattenfågeln. Antalet par (8) har en osäkerhet på ca ± 3 .

Tofsvipa Uppskattningsvis åtta par höll till främst på mader och omgivande betesmark. I vilken utsträckning de häckade är osäkert.

Rödbena Fåglar fanns tidvis i sydöstra delen av viken. Ingen konstaterad häckning.

Enkelbeckasin En mycket svårinventerad art som trivs bäst i lite mer högväxt madvegetation.

Brun kärrhök Ett par höll till i området. Ungfåglar sågs.

Gulärla Uppskattningsvis fem par fanns på sydöstra sidan.

Ängsfiplärka Något mindre än i fjol.

Buskskvätta Något mindre än i fjol.

Tabell 1 Antal par eller revir av fågelarter knutna till Svartsjöviken 2007–2014.

Arter	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Kommentarer 2014
Skäggdopping	1	1	1	1	1	1	1	1	Inga ungar sågs
Knölsvan	1	1	1	1	1	1	1	1	Fem ungar sågs
Grågås	3	3	4	3	3	3	3	3	Tre par med ungar
Kanadagås	5	6	5	5	4	6	6	5	Ungar sågs
Rördrom	0	0	0	0	0	0	0	1	Hördes
Gräsand	10	9	10	9	10	10	9	9	Ungar sågs
Kricka	0	0	0	0	0	0	0	0	Enstaka fåglar
Snatterand	1	1	0	1	0	0	0	0	Enstaka fåglar
Skedand	1	1	0	0	0	0	0	0	Enstaka fåglar
Knipa	4	3	3	4	4	5	5	5	5 par med ungar
Storskrake	3	2	3	3	4	4	3	3	3 par med ungar
Vattenrall	3	3	3	3	3	3	3	0	Inga ungar sågs
Sothöna	14	13	13	12	11	10	8	8	Ungar sågs
Tofsvipa	8	10	10	10	10	10	9	8	Ungar sågs
Rödbena	1	0	0	1	0	1	0	0	Enstaka fåglar sågs
Enkelbeckasin	7	8	8	7	7	6	7	8	Svårinventerad
Fiskmås	0	0	0	0	0	0	0	0	
Fisktärna	0	0	0	0	0	0	0	0	
Summa	62	61	61	60	58	60	55	52	
Övriga arter									
Brun kärrhök	1	1	1	1	1	1	1	1	
Gulärta	6	7	6	6	6	5	5	5	
Ängspiplärka	8	8	7	7	7	8	8	7	
Buskskvätta	5	6	8	8	8	8	7	6	
Gräshoppsång	0	0	0	0	0	0	0	0	
Sävsångare	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	
Rörsångare	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	
Skäggmes	ca 2	ca 2	ca 2	ca 2	ca 2	0	0	0	
Sävparv	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	

Brunand häckade i Dämnet 2014.

Övriga inte inventerade mindre tättingar

Vanligast i vass- och buskmarkerna har sävsparven varit, följd av sävsångaren. Rörsångaren förekom mera sparsamt. Skäggmes hördes på hösten.

Svårinventerade arter är vigg, knipa och stor-skrake, som förekommer rastande på vårsträcket i betydligt större antal än vad som sedan går till häckning. Någon konstaterad häckning av vigg har inte noterats. Svartsjö dämme har blivit en konkurrerande uppehållsplats för våtmarksfåglarna. Många nykläckta ungfåglar har vandrat över till dämnet där födotillgången varit betydligt bättre än bland konkurrerande fiskar i viken.

Svartsjö dämme

Vid häckfågelinventeringen 2014 av Svartsjö dämme har använts samma metodik som i Svartsjöviken. I tabell 2 redovisas resultatet. Vintern 2014 bar inte isen för vinterslätter. Detta gjorde att siktförhållandena var dåliga under våren och sommaren. Högvatten rådde i Mälaren och i dämnet, eftersom vallen mot kanalen inte är tät. Högvattnet medförde sämre förutsättningar både för häckande änder och rastande vadare. Fortfarande gäller detta i dämnet, där många ungar av kanadagås, knipa, sothöna och gräsand kunde ses in i maj – juni. Grågåsen häckade med flera par. En knölsvan häckade, ungarna flyttade till Svartsjöviken.

Vid midsommartid hade vegetationen tagit över en del av vattenytorna i dämnet. Det fanns fortfarande gott om fåglar, vilka dock var svår-sedda. Detta tillstånd rådde också under hösten. Betestrycket har varit bra på högre belägna delar. Betesdjuren har på senare år släppts ut tidigare på försommaren och fått beta så sent som möjligt på hösten.

Hösten kördes en del av våtmarken i dämnet och våtmarken utanför dämnet med markfräs med gott resultat. Detta har skett genom kriminalvårdsanstaltens försorg. Vi hoppas om isen håller kunna slå kantzonerna i själva dämnet under vintern. Isläget när detta skrivs 2015 ser dock inte så lovande ut. Vi bör i vikt fall kunna hoppas på lite lägre vegetation och därmed bättre sikt under 2015.

Inventeringsresultatet framgår av tabell 2. Här följer kommentarer per art.

Knölsvan Två par började häckningen. Ena paret fick fyra ungar som flyttade till Svartsjöviken, den andra misslyckades med häckningen.

Grågås Fem par fick ungar. Cirka 25 ungar kunde konstateras. Ca 100 främst yngre fåglar översomrade i dämnet.

Kanadagås Som mest tre par med ungar sågs. De stannade relativt kort tid i dämnet. När ungarna blivit större rörde de sig troligen ut i Mälaren.

Gräsand Som mest räknades fem kullar. De växte bra och en stor del av ungarna blev troligen flygfärdiga. De flesta kullarna härstammade sannolikt från Svartsjöviken.

Snatterand Flera snatteränder höll till vid Däm-met. Ingen häckning kunde konstateras.

Skedand Enstaka fåglar uppehöll sig i Däm-met. Ingen häckning kunde konstateras.

Knipa Sex kullar kunde räknas in, säkerligen kom de flesta från häckningar i Svartsjö slottspark.

Sothöna Häckade i Däm-met med fem par. Någon invandring av sothönspar från Svartsjöviken sker inte. Sothönsen är mycket revirtrogna.

Tofsvipa Uppskattningsvis sex par etablerade sig i däm-met. Bon och ungar noterades för fyra

par. Möjligen kan någon kull ha tillkommit från åkermarken genom invandring.

Rödbena Ingen häckning.

Enkelbeckasin Svårinventerad. Fyra par marke-rade revir.

Mindre strandpipare Ingen häckning. Enstaka fåglar sågs.

Bläsand Några par har uppehållit sig i området på våren – sommaren men det är troligen yngre, inte häckande par.

Kricka Mycket svårt att skilja revirhävdande från yngre inte häckande men översomrande fåglar.

Årta Ett par sågs tillfälligt.

Brunand Häckade med säkert för första gången. Fyra ungar sågs.

Tabell 2. Antal par eller revir av fågelarter knutna till Svartsjö dämme 2007–2014.

Arter	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Kommentarer 2014
Knölsvan	1	0	0	0	0	0	0	2	Två par började häcka
Grågås	8	8	8	8	6	7	7	5	Ungar sågs
Kanadagås	5	5	5	4	4	4	3	3	Ungar sågs
Gräsand	8	8	8	8	7	6	5	5	Fem par med ungar
Kricka	0	0	1	0	0	0	0	0	Största flocken ca 80 ex
Skedand	4	2	3	2	2	1	1	0	Enstaka fåglar
Brunand	2	1	0	0	1	0	0	1	Häckning med 4 ungar
Snatterand	4	3	4	1	1	2	2	0	Enstaka fåglar
Årta	2	0	2	1	0	0	0	0	En par sågs
Knipa	7	7	7	7	6	6	6	6	Holkar finns i parken
Sothöna	8	8	8	7	6	6	5	5	Fem par med ungar
Tofsvipa	7	7	7	6	6	6	5	6	Sex par med ungar
Dammsnäppa	0	0	0	0	0	0	0	0	Ingen observation
Rödbena	1	1	1	0	1	1	0	0	Enstaka fåglar
Enkelbeckasin	4	3	3	4	4	4	4	5	Svårinventerad
M. strandpipare	2	1	1	1	1	0	0	0	Enstaka fåglar
Vattenrall	1	2	2	2	2	2	2	2	Trolig häckning
Fiskmås	1	1	1	1	1	1	1	1	Ett bo på elstolpe
Summa	67	57	61	52	48	46	41	41	

Observationer i Ekerö kommun 2014

Linus Brobacke & Christian Lagström

För femtonde gången redovisas här fågelobservationer i Ekerö kommun. Under året observerades en ny art i kommunen; svartpannad törnskata. Vid utgången av 2014 var totalt 259 arter sedda i kommunen. Under året sågs 194 arter, vilket är en normal siffra.

I år är det 15 år sedan den första redovisningen av fågelobservationer i Ekerö kommun genomfördes i först numret av tidskriften *Fåglar på Mälårörna*. Att följa observationerna som gjorts inom kommunen via rapporteringsverktyget Svalan är en spännande uppgift och vi rekommenderar våra medlemmar att själva utforska Svalans möjligheter som verktyg inför en stundande exkursion eller för att helt enkelt få veta mer om historien kring fågellivet på örarna. Varför inte ta en resa tillbaka till 60-talet för att läsa rapporter som Sven-Erik Schultzberg lämnat, eller varför inte ta reda på mer om den individ av vitnäbbad islom som sågs vid Drottningholms slott den 23 februari 1960? Det finns mycket att upptäcka!

Men även om det finns mycket att upptäcka så kom ihåg att fågelskådningen hade mindre omfattning under tidigare decennier och förutom detta har ganska få personer lagt in sina gamla obsar på *Svalan*.

Underlaget för denna redovisning kommer alltså från *Svalan*. Stockholms Ornitologiska Förenings rapportmall har i stort sett följts. Känsliga arter döljs i systemet och vissa arter är inte granskade av Rk och Rrk.

Vårvintern 2014 var mild och isen på sjörarna gick i på de flesta håll upp redan i februari. Våren blev också tidig men följdes av en kall försommar. Först efter midsommar kom värmen. Sommaren blev sedan varm och skön och följdes av en mild höst och förvinter. Vid årsskiftet var Mälaren fortfarande öppen och något snötäcke hade inte lagt sig över markerna.

Förutom den omnämnda svartpannade törnskatan har följande mer ovanliga arter noterats 2014: prutgås, brun glada, ängshök och vas-sångare.

Knölsvan *Cygnus olor*

Största antal uppgick till 58 ex födosökande i Menhammarsviken 19.10 (Jan Wernerman, Urpo Könnömäki, Ari Määttä m fl).

Sångsvan *Cygnus cygnus*

Omkring 400 ex sträckte mot SV över södra Ekerö 24.12 (S Schröder, Jan Sondell m fl). En konstaterad häckning rapporterad från Bonadammen, Munsö den 8.6 (Jan Wernerman). Se vidare Notiser på sidan 37.

Mindre sångsvan *Cygnus columbianus*

Endast en rapport från kommunen under året i form av 1 ex förbiflygande Fågeltornsparkeringen, Svartsjöviken den 13.3 (Jan Björk).

Bläsgås *Anser albifrons*

Vårobervationerna inleddes med 2 ex födosökande i Svartsjöviken 8.3 (Jan Wernerman), ytterligare observationer under våren rörde sig om fåglar i par till ett högsta antal under våren om 11 ex födosökande vid Svartsjövikens östra del Bertil & Ulla Dolk, Rune Jonsson m fl). Sista observationen för våren var en ensam fågel som rastade i Menhammarsviken 20.4 (Ante Strand).

Höstens observationer inleddes med 1 ex sträckande Torslunda 5.10 (Glenn Cornland) och

hösten största antal om 48 ex sträckande sågs vid Lovö prästgård 8.10 (Peter Almström). Vidare under hösten passerade ett antal ensamma fåglar över öarna med ett sista ex födosökande Drottningholmsparken 5.11 (Sven-Erik Schultzberg).

Fjällgås *Anser erythropus*

1 1K ex rastade i Väntholmsviken 27.10 (Gigi Sahlstrand).

Sädgås *Anser fabalis*

Till största del vårobservationer i månaderna februari till april med enstaka fåglar och mindre flockar. Första observationen under våren var 7 rastande individer i Svartsjövikens 23.2 (Kurt Idstam). Ytterligare vårobservationer var 10 ex rastande i Menhammarsviken 1.2 (Jan Wernerman), 5 ex rastande i Kyrkpölen 2.3 (Hasse Andersson), 6 ex sträckande NO Väntholmsviken 7.3 (Gigi Sahlstrand), 6 ex rastande Fågeltornsparkeringen och vid östra delen, Svartsjövikens 7.3 (Jan Björk, Glenn Cornland), 10 ex födosökande Fågeltornsparkeringen 9.3 (Urpo Könnömäki, Jan Björk). Ytterligare under våren sågs sen enstaka fåglar vid totalt sex tillfällen. Sista vårobservationen var 18 ex sträckande O över Torslunda 11.4 (Glenn Cornland).

Endast vid ett tillfälle såg sädgäss passera öarna under höstflytten och då med sitt största antal om 30 ex sträckande över Torslunda 22.10 (Glenn Cornland).

Tundrasädgås *Anser rossicus*

1 ex rastande Fågeltornsparkeringen, Svartsjövikens från 14.4 till den 23.3 (Bertil & Ulla Dolk, Glenn Cornland, Urpo Könnömäki m fl).

Spetsbergsgås *Anser brachyrhynchus*

2 ex uppehöll sig vid Svartsjövikens från 22.3 till den 10.4 (Mats Gothnier, Gigi Sahlstrand, Signe Hagerman, Ari Määttä m fl). Med stor sannolikhet rörde det sig om samma fåglar som en tid uppehöll sig stationärt på platsen till många skådares glädje.

Grågås *Anser anser*

Inrappporterade häckningar med pull: 17 pull Svartsjö dämme 30.4 (Bertil & Ulla Dolk), 10 pull Adelsö kyrka 30.4 (Björn Lindblad), 5 pull födosökande Malmviks strandängar 1.5 (Jan Wernerman), 15 pull födosökande Kyrkpölen 2.5 (Jan Wernerman), 34 pull Kyrkpölen 2.5 (Bertil & Ulla Dolk), 6 pull Väntholmsviken 8.6 (Gigi Sahlstrand), 1 pull Drottningholmsparken 18.6 (Ari Määttä), Största antal 700 ex Kyrkpölen, Adelsö den 16.8 (Bertil & Ulla Dolk, Mats Andersson, Birgit Svensson m.fl.).

Kanadagås *Branta canadensis*

Flera vinterfynd med bl.a. flock om 105 ex rastande Skytteholms herrgård 20.12 (Ola Jörnstedt). Övriga observationer under året rör 99 ex eller fler. Vid 14 tillfällen var flockarna fler än 99 ex med som mest 2000 ex rastande vid Stenkulla, Munsö 21.9 (Jan Wernerman, Mats Andersson) vilket är den största flocken som någonsin rapporterats på Mälärörna (den näst största sågs 2005 på Adelsö och bestod av 1000 ex).

Vitkindad gås *Branta leucopsis*

Häckningar med pull: 44 pull Drottningholmsparken 24.6 (Hans Kåsjö), 1 pull Sandudden 18.6 (Per Lönnborg). 8 par hävdade revir på Fiskarholmen, Fiskarfjärden 23 april (Jan Sondell). En grupp på 4 ad och 3 pull höll till på Gällstaö 3–21 juli (Jan Sondell).

Prutgås *Branta bernicla*

14:e observationen av denna normalt sett kustbundna fågel blev när 1 ex valde att rasta på Kersön 23.10 (Ola Jörnstedt m.fl.).

Gravand *Tadorna tadorna*

1 ad förbiflygande Malmviks strandängar 11.5 (Sven-Erik Schultzberg m fl), 1 ad förbiflygande Menhammarsviken samt rastande Svartsjö dämme (troligen samma fågel) 3.5 (Urpo Könnömäki, Anders Jernbom, Jan Wernerman, Glenn Cornland).

Två familjer av vitkindad gås.

Snatterand *Anas strepera*

I år endast en rapporterad häckning där 6 pull sågs i Torslunda dagvattendamm 29.7 (Glenn Cornland). Inga rapporterade häckningar från Svartsjö. *Övriga observationer:* som mest 25 ex Svartsjö Dämme 9.9 (Staffan Wolter), 2 ex i par permanent revir Kyrkpölen 8.8 (Hasse Andersson, Birgit Svensson).

Kricka *Anas crecca*

Observationer i lämplig biotop: 12 i par Svartsjö dämme 22.4 (Bengt Eriksson), 2 i par Rastaholm 12.4 (Glenn Cornland, Jan Björk), 4 i par födosökande Mastområdet 6.4 (Jan Wernerman), 12 i par Menhammarsviken 5.4 (Jan Wernerman). *Stora flockar:* 75 ex rastande Svartsjö dämme 11.4 (Glenn Cornland), 70 ex födosökande Kyrkpölen 6.4 (Mats Andersson), 79 ex födosökte i Svartsjö

dämme 24.3 (Göran Frisk), 40 ex födosökande i Menhammarsviken 23.3 (Jan Wernerman).

Stjärtand *Anas strepera*

Vår/sommar observationer: Under mars månad sågs 1 hane Menhammarsviken 11.3 (Bertil & Ulla Dolk), 2 hane Svartsjöviken 15.3 (Mats Andersson, Ulf Nilsson), 1 hane och 1 hona Svartsjöviken 22.3 (Mats Gothnier, Gigi Sahlstrand), 1 hane rastande Svartsjö dämme 28.3 (Jan Björk), 2 i par födosökande Svartsjö dämme 29.3 (Jan Wernerman, Glenn Cornland), 1 hane rastande Svartsjö dämme 29.3–30.3 (Per Lönnborg, Urpo Könnömäki). *Höstobservationer:* I Svartsjö dämme syntes 1 honfärgad ex rastande under september månad 6.9–13.9 (Ulf Nilsson, Ari Määttä, Bertil & Ulla Dolk).

Skedand *Anas clypeata*

Flera fåglar rapporterade under häckningsperiod i lämplig biotop, bl.a. 2 i par födosökande Svartsjö dämme 30.5 (Jan Wernerman). Som mest sågs 25 ex i Svartsjö dämme 25.8 (Hans Terelius, Bengt Legnell).

Bläsand *Anas penelope*

Inga konstaterade häckningar men ett antal observationer i lämplig biotop, 2 ex Menhammarsviken 26.4 (Matthis Kaby), 2 ex Svartsjö dämme, Svartsjöviken. *Större ansamlingar*: 29 ex Svartsjöviken 22.3 (Mats Gothnier), 38 ex rastande Fågeltornet, Svartsjöviken 23.3 (Ari Määtä).

Årta *Anas querquedula*

Minst 2 individer syntes under året, flest rapporter kommer från Kyrkpölen, Adelsö där det finns en lämplig häckbiotop och där 2 fåglar uppvisat revirhävande beteende 25.4–7.6 (Björn Lindblad, Urpo Könnömäki, Birgit Svensson m fl). 2 i par sågs i lämplig häckbiotop Svartsjö dämme 21.5 (Jan Wernerman).

Brunand *Aythya ferina*

En häckning rapporterad med 4 pull Svartsjö dämme 22.6 (Anders Haglund, Rickard Flodin) och 3 pull 27.6 (Ulf Nilsson). 2 i par Bonadammen 12.4 (Mats Andersson), 2 i par Svartsjö dämme 15.3 (Mats Andersson, Ulf Nilsson).

Bergand *Aythya marila*

Ett fynd rapporterat om 1 hona rastande vid Fågeltornet, Svartsjöviken 11.3 (Bertil & Ulla Dolk).

Sjöorre *Melanitta nigra*

Flest rapporter under våren med som mest 30 ex rastande Rastaholm 26.4 (Urpo Könnömäki). I övrigt under våren 1 ex förbiflygande Fiskarfjärden 19.4 (Glenn Cornland), 6 ex rastande Malmviks strandängar 26.4 (Matthis Kaby), 2 i par förbiflygande Sättra naturreservat 10.5 (Glenn Cornland, Jan Björk), 7 ex Lambarudd 23.5 (Ulf

Nilsson). Senare under hösten 2 födosökande Rastaholm 1.11 (Jan Wernerman), 1 ex födosökande Fiskarfjärden 28.12–29.12 (Jan Sondell, Urpo Könnömäki).

Svärta *Melanitta fusca*

Hela 6 ex rastade vid Lambarudd 27.4 (Ulf Nilsson), 1 ex Lambarudd 26.10 (Jan Wernerman m.fl.).

Salskrake *Mergellus albellus*

Rapporter om observationer finns mellan januari och april samt oktober till december, det rör sig uteslutande om höst- och vintergäster. Som mest 12 ex i Menhammarsviken 1.1–20.4 (Percy Fredriksson, Bertil & Ulla Dolk, Urpo Könnömäki m fl), som mest 8 ex Svartsjöviken 1.1–14.4 (Bertil & Ulla Dolk, Urpo Könnömäki, Gigi Sahlstrand m fl), 1 ex Lambarudd 22.2–23.2 (Ulf Nilsson, Glenn Cornland, Jan Björk), 2 i par Karlskär 8.3 (Mats Andersson, Ulf Nilsson), 3 ex Väntholmsviken 21.3 (Mats Gothnier), 2 i par Svartsjö dämme 17.10 (Bertil & Ulla Dolk), 20 ex födosökande Menhammarsviken 20.12 (Jan Wernerman).

Storskrake *Mergus merganser*

Största flocken för året om 110 ex rastade utanför Eldgarmsö 2.1 (Glenn Cornland, Jan Björk).

Småskrake *Mergus serrator*

1 ex födosökande Rastaholm 5.4 (Micke Nederman), 2 i par Menhammarsviken 18.4 (Georg Larsson), 2 ex rastande Fiskarfjärden 19.4 (Glenn Cornland), 2 i par stationär Rastaholm 26.4–29.4 (Jan Wernerman, Urpo Könnömäki), 1 hane födosökande Kyrkpölen 1.5 (Jan Wernerman), 2 i par Hovgårdsfjärden 2.5 (Bertil & Ulla Dolk), 2 i par i lämplig häckbiotop Sättra naturreservat 10.5 (Glenn Cornland), 5 ex förbiflygande Lambarudd 10.5 (Mats Andersson, Ulf Nilsson), 2 i par Söt-vattenslaboratoriet 10.5 (Sven-Erik Schultzberg m fl), 4 ex rastande Hovgårdsfjärden 18.10 (Glenn Cornland).

Fjällvråk.

Kornknarr *Crex crex*

1 ex Torslunda 24.5–25.5 (Glenn Cornland), 1 ex Torslundaåkrarna 25.5 (Glenn Cornland), 1 ex Torslunda 27.5 (Jan Björk), 1 ex Edeby herrgård 29.5 (Ola Jörnstedt), 1 ex Tillflykten 31.5 (Jan Wernerman), 1 ex Berga gård 6.6 (Ulf Nilsson), 1 ex Västra delen, Svartsjöviken 7.6 (Jan Wernerman), 1 ex Kvarsta, Färingsö 23.6 (Gigi Sahlstrand).

Storlom *Gavia arctica*

Inga konstaterade häckningar, men observationer mellan april och september. 1 ex sågs födosökande Ekeby Brygga 5.4 (Micke Nederman), 2 i par födosökande Rastaholm 12.4 (Glenn Cornland, Jan Björk), 2 i par i Väntholmsviken 10.7 (Gigi Sahlstrand, Göran Forsberg).

Smådopping *Tachybaptus ruficollis*

1 ex lämplig biotop Ölsta tegeldamm 23.3–16.6 (Gigi Sahlstrand m.fl.), 1 ex Menhammarsviken

14.4 (Bengt Eriksson), 1 ex Rishögsdammen, Prästnibble 4.5 (Jan Wernerman), 1 ex Bonadammen 24.8–28.9 (Mats Andersson m.fl.), 1 ex Svartsjö dämme 31.8–9.9 (Patrik Engström m.fl.).

Svarthakedopping *Podiceps auritus*

Konstaterad häckning i Torslunda dagvattendamm där parning sågs 14.4 och 7.8 kunde en unge beskådas (Glenn Cornland). I övrigt rapporter om par i lämplig biotop från Ölsta tegeldamm, Bonadammen samt Rishögsdammen i Prästnibble.

Storskarv *Phalacrocorax carbo*

Som mest sågs 150 ex vid Prästvik på Lovön 4.10 (Jan Wernerman).

Rördrom *Botaurus stellaris*

Ca 9 fåglar har hörts tuta under året från Menhammarsviken, Eldgarnsö, Svartsjöviken, Lindhaga, Väntholmen samt Ölsta tegeldamm.

Fiskgjuse *Pandion haliaetus*

Första fågelns sågs vid boet på Gällstaö den 2.4, paret fick ut två flygga ungar (Jan Sondell).

Kungsörn *Aquila chrysaetos*

En 4K fågel flög förbi Lovö kyrka 12.4 (Rolf Vestberg), 1 ex förbi Fågeltornsparkeringen, Svartsjö-viken 16.4 (Jan Björk), 1 ex sågs från Ekeröfärjan när fågelns flög från Malmvik mot Vårbytoppen 5.11 (Gigi Sahlstrand).

Brun glada *Milvus migrans*

Endast 11 tidigare fynd av arten på Mälärörna. 2 ex flög förbi Fåfången på Adelsö 24.5 (Björn Lindblad), 1 ex sträckte förbi Tappström 13.9 (Micke Nederman).

Brun kärrhök *Circus aeruginosus*

Ingen konstaterad häckning men en trolig i Menhammarsviken där både bobygge och parning har iakttagits.

Blå kärrhök *Circus cyaneus*

Ett bra år för arten med hela 19 fynd. Ett noterbart fynd är den fågel som sågs i Svartsjö-viken 5.6 (Gigi Sahlstrand), vilket är under artens häckningstid.

Ängshök *Circus pygargus*

En ovanlig gäst här på Mälärörna. I år föräddes vi dock med två besök. 1 ex Lovö kyrkängar 26.5 (Fredrik Thernlund) samt en ungfågel vid Fågeltornet i Svartsjö-viken 14.9 (Jan-Eric Sundin m.fl.).

Ormvråk *Buteo buteo*

Ca 10 övervintrande fåglar där Mastområdet var det säkraste stället att få syn på en av dem.

Fjällvråk *Buteo lagopus*

Vinterfynd: 1 ex Svartsjö slott 17.1 (Carl Hesse, Sara Hesse), 1 ex Menhammarsviken 25.1 (Mats Andersson, Ulf Nilsson), 1 ex Barkarby 17.2 (Per

Lönnborg, Peter Carlsson), 1 ex Svartsjö-viken 22.2 (Jan Björk), 1 ex Malmvik 26.2 (Glenn Cornland, Sven-Erik Schultzberg), 1 ex Mastområdet 2.3 (Ulf Nilsson), 1 ex Malmvik 2.3 (Jan Wernerman), 1 ex Prästnibble 7.3 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Svartsjö-viken 11.12 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Kungsberga 14.12 (Linus Brobacke, Jessica Krokstrand), 1 ex Stavsund 14.12 (Linus Brobacke, Jessica Krokstrand), 1 ex Menhammarsviken 14.12 (Linus Brobacke, Jessica Krokstrand), 2 ex Svartsjö-viken 20.12 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Menhammarsviken 24.12 (Mats Andersson), 1 ex Svartsjö-viken 25.12 (Bertil & Ulla Dolk), 1 ex Menhammarsviken 27.12 (S Schröder), 1 ex Menhammarsviken 28.12 (Jan Wernerman), 1 ex Menhammarsviken 29.12 (Ulf Nilsson).

Bivvråk *Pernis apivorus*

Ingen konstaterad häckning men dock en fågel som uppvisade tendenser till spelflygning i Väsby hage 24.5 (Linus Brobacke, Jessica Krokstrand). I övrigt sex observationer av fågelns under häckningstid.

Lärkfalk *Falco subbuteo*

Konstaterad häckning i Klippans skog på Väntholmen där en unge setts matas 4.8 och även flygträna 28.8 (Gigi Sahlstrand). I övrigt rapporter om par under häckningstid från Svartsjö dämme samt Kyrkpölen på Adelsö.

Pilgrimsfalk *Falco peregrinus*

Endast två observationer i år vilket är lägre än normalfyndbildens de senaste åren. 1 ex Sättra, Adelsö 31.1 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Ekeby brygga 5.4 (Micke Nederman).

Stenfalk *Falco columbarius*

Endast höstfynd i år med 1 ex Svartsjölandet 4.9 (Bertil & Ulla Dolk), 1 ex Menhammarsviken 19.10 (Jan Wernerman, Urpo Könnömäki), 1 ex 90-graderskurvan, Svartsjö-viken 3.11 (Rune Jonsson).

Ett tranpar höll revir på Malmviks ängar.

Vattenrall *Rallus aquaticus*

Vinterfynd: 1-2 ex Sötvattenslaboratoriet 26.1 (Bertil & Ulla Dolk, Jan Wernerman), 1 ex Sötvattenslaboratoriet 1.2 (Mats Andersson), 1 ex Helgö kanal 12.2 (Urpo Könnömäki). Spelande fåglar har rapporterats från Menhammarsviken, Svartsjöviken, Lindhaga samt Ölsta.

Småfläckig sumphöna *Porzana porzana*

Ett ex hördes i Menhammarsviken 18.4–13.5 (Per Lönnborg m fl), 1 ex Översilningsområdet, Svartsjöviken 26.4 (Jan Björk), 1 ex Södra delen, Svartsjöviken 3.5 (Glenn Cornland), 1 ex Adelsö kyrka 18.7 (Björn Lindblad). Första septemberfyndet av arten blev ett faktum då 1-2 ex sågs födosöka vid Svartsjö dämme 5.9–13.9 (Glenn Cornland m fl).

Vaktel *Coturnix coturnix*

1 ex Torslunda 24.5–25.5 (Glenn Cornland), 1 ex Älby hage 28.5 (Urpo Könnömäki), 1 ex Skå flygfält 14.6 (Gigi Sahlstrand, Jan Björk, Patrik Engström m.fl).

Rörhöna *Gallinula chloropus*

Ingen konstaterad häckning i år men fåglar i lämplig biotop har setts vid Mastområdet, Bonadammen, Ölsta tegeldamm samt Rishögssdammen vid Prästnibble.

Trana *Grus grus*

Årets första observation var 2 ex som sträckte förbi Rörby på Lovön 10.3 (Fredrik Thernlund). Ett par var stationära på Malmviks strandängar 22.4–7.7 (Jan Wernerman, Jan Sondell). Årets sista fynd

blev ett rekordsent då 1 ex sågs vid Svartsjövikens 11.11 (Kjell Häggvik). Som mest sågs 60 ex som sträckte förbi Torslunda 29.9 (Glenn Cornland).

Strandskata *Haematopus ostralegus*

Konstaterad häckning vid Menhammarsviken där två ungar sågs 14.7 (Jan Wernerman). Par i lämplig biotop har rapporterats från Drottningholm, Rastaholm samt Gällstaö.

Mindre strandpipare *Charadrius dubius*

Konstaterad häckning vid Kyrkpölen där upp till två ungar sågs (Hasse Andersson, Birgit Svensson). Trolig häckning vid Malviks strandängar där par i lämplig häckbiotop sågs spela.

Större strandpipare *Charadrius hiaticula*

2 ex Svartsjövikens 7.5 (Ola Jörnstedt), 1 ex Svartsjö däme 15.7 (Jan Wernerman), 4 ex Adelsö kyrka 18.7 (Björn Lindblad), 2 ex Jungfrusund 19.7 (Bertil & Ulla Dolk), 1-2 ex Kyrkpölen, Adelsö 17.8–19.8 (Hasse Andersson, Birgit Svensson), 1 ex Svartsjö däme 23.8 (Jan Björk), 8 ex Hovgården, Adelsö 24.8 (Glenn Cornland), 6 ex Kyrkpölen, Adelsö 24.8 (Mats Andersson).

Kustpipare *Pluvialis squatarola*

1 ex Fågeltornsparkeringen, Svartsjövikens 30.4 (Jan Björk), 1 ex Torslunda 18.8 (Glenn Cornland).

Ljungpipare *Pluvialis apricaria*

Största antalet rapporterat för Mälärörna då en flock med 550 ex sågs i Svartsjövikens 7.5 (Ola Jörnstedt).

Tofsvipa *Vanellus vanellus*

Rekordtidigt fynd med 6 ex i Svartsjövikens redan 18.2 (Bertil & Ulla Dolk). Som mest 600 ex Svartsjö däme 13.8 (Bertil & Ulla Dolk).

Kärrsnäppa *Calidris alpina*

1 ex Svartsjö däme 11.8–13.8 (Glenn Cornland m fl), 1 ex Kyrkpölen, Adelsö 17.8–19.8 (Hasse

Andersson, Birgit Svensson m fl), 2 ex Svartsjö däme 23.8–25.8 2014 (Jan Wernerman m fl), 3 ex Svartsjö däme 27.9–29.9 (Bertil & Ulla Dolk m fl).

Spovsnäppa *Calidris ferruginea*

2 ex Svartsjö däme 9.9 (Ola Andersson, Kurt Idstam), 3 ex Svartsjö däme 26.9 (Rune Jonsson).

Mosnäppa *Calidris temminckii*

1 ex Svartsjö däme 17.5 (Rune Jonsson, Glenn Cornland), 1 ex Svartsjö däme 21.5 (Jan Wernerman).

Grönbena *Tringa glareola*

Två tidiga exemplar med först 1 ex Svartsjö däme 11.4 (Glenn Cornland) samt 1 ex Svartsjövikens 14.4 (Jan Björk). Största antal var 103 ex som rastade i Svartsjö däme 3.5 (Gigi Sahlstrand).

Skogssnäppa *Tringa ochropus*

Som mest hela 25 ex som rastade vid Fågeltornsparkeringen i Svartsjövikens 7.4 (Jan Björk, Glenn Cornland). Detta är det största antalet som noterats på Mälärörna.

Drillsnäppa *Actitis hypoleucos*

Ett något tidigt ex sågs vid Lambarudd 27.4 (Ulf Nilsson).

Rödbena *Tringa totanus*

Trolig häckning vid Svartsjö däme där ett par sågs spela och även para sig 27.4–9.5 (Jan Björk, Claes Hansson m fl) Paret sågs vid dämet fram till 30.5 (Jan Wernerman). 1 ex spelade vid fågeltornet i Svartsjövikens 30.4 samt 8.5 (Bertil & Ulla Dolk) samt 1 ex som spelade vid Malmviks strandängar 11.5 (Sven-Erik Schultzberg m.fl.).

Svartsnäppa *Tringa erythropus*

Under vårsträcket rastade upp till 13 ex under perioden 29.4–10.5 i Svartsjö däme samt 1 ex vid Torslunda dagvattendamm 6.5 (Glenn Cornland). Höststräcket inleddes i Svartsjö däme

18.6 och upp till sju fåglar kunde ses till 25.8. Övriga höstfynd: 1 ex Torslunda dagvattendamm 7.8 (Glenn Cornland), 1 ex Kyrkpölen 12.7 (Hasse Andersson), samt 18.7 (Björn Lindblad).

Gluttsnäppa *Tringa nebularia*

11 fynd av arten under vårsträcket där 10 ex som sträckte förbi Svartsjö dämme 3.5 var den högsta siffran (Glenn Cornland, Jan Björk, Urpo Könnömäki). Under höststräcket noterades arten vid 14 tillfällen med som mest 4 ex vid Adelsö kyrka 18.7 (Björn Lindblad).

Myrspov *Limosa lapponica*

1 ex Kyrkpölen, Adelsö 17.8–24.8 (Hasse Andersson, Birgit Svensson), 1 ex Svartsjö dämme 23.8 (Jan Wernerman).

Storspov *Numenius arquata*

9 rapporter under vårsträcket och 7 under höststräcket.

Småspov *Numenius phaeopus*

2 ex Svartsjö dämme 6.5–9.5 (Rune Jonsson m fl), 1 ex Menhammarsviken 17.8 (Jan Wernerman).

Enkelbeckasin *Gallinago gallinago*

50 ex sågs vid Fågeltornsparkeringen, Svartsjövikens 7.4 (Jan Björk, Glenn Cornland).

Dvärgbeckasin *Lymnocyptes minimus*

1 ex Svartsjövikens 10.4 (Gigi Sahlstrand), 1 ex spel/sång Översilningsområdet, Svartsjövikens 26.4 (Jan Björk, Gigi Sahlstrand), 1 ex Svartsjö dämme 27.4 (Jan Björk), 1 ex Svartsjövikens 28.4 (Bertil & Ulla Dolk), 1 ex Älby hage 3.5 (Urpo Könnömäki), 1 ex spel/sång Sandudden 6.5 (Bertil & Ulla Dolk).

Smalnäbbad simsnäppa *Phalaropus lobatus*

1 ex Svartsjö dämme 30.5 (Glenn Cornland m.fl.), 2 ex Svartsjö dämme 25.8 (Hans Terelius, Bengt Legnell).

Brushane *Philomachus pugnax*

Relativt gott om observationer med som mest 21 ex vid Kyrkpölen, Adelsö 5.9 (Hasse Andersson).

Skrattmås *Larus ridibundus*

Ingen konstaterad häckning. Ett par sågs ruvande vid Svartsjö dämme 15.5 (Glenn Cornland).

Silltrut *Larus fuscus*

Ett par fick ut 2 ungar vid Torslunda dagvattendamm (Glenn Cornland). 22 ex sågs vid Jungfrusund 11.5 (Jan Wernerman).

Dvärgmås *Larus minutus*

5 ex sågs rasta vid Kärön 7.5 (Björn Phragmén).

Fisktärna *Sterna hirundo*

Ett tidigt ex sågs vid Rastaholm redan 12.4 (Glenn Cornland, Jan Björk). Ca 25 par inledde häckning på Fiskarholmen men försöket misslyckades (Jan Sondell).

Silvertärna *Sterna paradisaea*

2 ex Svartsjö dämme 6.5 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Jungfrusund 11.5 (Jan Wernerman), 2 ex Svartsjö dämme 15.7 (Jan Wernerman).

Skräntärna *Hydroprogne caspia*

Endast en observation vilket är lägre än normalt. 1 ex Tappström 1.6 (Bertil & Ulla Dolk).

Skogsduva *Columba oenas*

Gott om februarifynd med det första så tidigt som 17.2 vid Sandudden (Bertil & Ulla Dolk).

Gök *Cuculus canorus*

Första fågeln hördes vid Väntholmsviken 3.5 (Göran Forsberg). Ca 35 ex har hörts ropa från Mäläröarnas samtliga delar.

Berguv *Bubo bubo*

En hane har hörts ropa på norra Ekerön i samma område som tidigare år.

Foto Magnus Friberg

Smalnäbbad simsnäppa.

Sparvuggla *Glaucidium passerinum*

1 ex Träkvista 5.1 (Jan Björk, Glenn Cornland),
1 ex Eldgarmsö 26.10 (Claes Holmerson).

Hornuggla *Asio otus*

Häckningar har konstaterats vid Menhammarsviken med 3 ungar, på Lovön med 2 ungar samt vid Ricksättra där 3 ungar sågs.

Nattskärra *Caprimulgus europaeus*

1 ex sågs rasta på en gårdsplan på Björkö 4.11 (genom Björn Lindblad).

Göktyta *Jynx torquilla*

Ca 18 revirhävande hanar har rapporterats. Sex kullar ringmärktes med tillsammans 49 ungar (Sören Linden).

Mindre hackspett *Dendrocopus minor*

Ingen konstaterad häckning men ca 13 revirhävande hanar har rapporterats.

Sånglärka *Alauda arvensis*

En mycket sen observation med 2 ex vid Mastområdet 9.12 (Sven-Erik Schultzberg).

Trädlärka *Lullula arborea*

Sjungande fåglar: 2 ex Alviken, Stenhamra 10.3–11.3 (Hans Terelius), 1-10 ex Träkvista 25.3-20.4 (Per Lönnborg m fl), 1 ex Ekerö kyrka 10.4 (Urpo Könnömäki), 1 ex Älvnäs 12.4 (Mats Andersson), 1 ex Hagalund 3.5 (Hasse Andersson, Birgit Svensson), 1 ex Torslunda 6.5 (Glenn Cornland), 2 ex Hagalund 10.5 (Glenn Cornland, Jan Björk).

Backsvalan häckade även i år vid Löten, Munsö.

Backsvala *Riparia riparia*

Även i år konstaterad häckning vid Löten på Munsö där 120 ex sågs besöka bon 25.5 (Mats Andersson m fl).

Ängsplärka *Anthus pratensis*

Rekordtidigt fynd med 1 ex Svartsjöviken 9.3 (Per Thyberg).

Rödstrupig piplärka *Anthus cervinus*

1 ex Hagaringen 28.8 (Bertil & Ulla Dolk), 1 ex Svartsjö dämme 5.9 (Glenn Cornland), 1 ex Svartsjö dämme 5.9 (Urpo Könnömäki), 1 ex Klippans väg 17.9 (Gigi Sahlstrand).

Sädesärla *Motacilla alba*

Årets första sågs redan 22.3 i Svartsjöviken (Gigi Sahlstrand).

Gulärla *Motacilla flava*

Ingen konstaterad häckning i år. Fåglar i lämplig biotop har noterats vid Menhammarsviken, Bonadammen, Svartsjöviken samt Malmviks strandängar.

Strömstare *Cinclus cinclus*

1 ex Rastaholm 5.1–26.1 (Jan Björk m fl), 1 ex Rastaholm 5.4 (Micke Nederman).

Rödhake *Erithacus rubecula*

Vinterfynd: 1 ex Hagabergsvägen, Torslunda 1.1–15.1 (Glenn Cornland), 1 ex Gällstaö 6.1 (Glenn Cornland), 1 ex Hilleshög kyrka 8.1 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Kaggeholmsvägen 12.1 (Iris Hjelm m fl), 1 ex Sötvattenlaboratoriet 23.1 (Sven-Erik Schultzberg), 1 ex Sötvattenslaboratoriet 25.1–16.2 (Mats Andersson

m fl), 1 ex Lovön 1.2 (Jan Wernerman), 1 ex Hagabergsvägen, Torslunda 2.12 (Glenn Cornland), 1 ex Barkarby, Lovön 21.12 (Per Lönnborg), 1 ex Brunna 24- 29.12 (Per Lönnborg).

Blåhake *Luscinia svecica*

1 ex Gällstaö 24.8 (Jan Sondell), 1 ex Svartsjöviken 27.8 (Ola Jörnstedt), 1 ex Lavettvägen 31.8 (Kjell Melander), 1-3 ex Svartsjö dämme 5.9–8.9 (Glenn Cornland m fl), 1 ex Svartsjöviken 14.9 (Jan-Eric Sundin, Gigi Sahlstrand).

Svart rödstjärt *Phoenicurus ochruros*

1 ex sjöng vid Rörby-FRA, Lovön 17.6 (Gigi Sahlstrand, Jan Björk).

Buskskvätta *Saxicola rubetra*

Ett tidigt exemplar sågs vid Mastområdet 22.4 (Mats Andersson, Ulf Nilsson).

Stenskvätta *Oenanthe oenanthe*

Sena observationer: 1 ex Torslunda 5.10 (Glenn Cornland), 1 ex Torslunda 12.10 (Glenn Cornland), 1 ex Svartsjöviken 21.10 (Jan-Eric Sundin, Gigi Sahlstrand).

Taltrast *Turdus philomelos*

Vinterfynd: 1 ex Torslunda 1.12 (Glenn Cornland).

Dubbeltrast *Turdus vicivorus*

Vinterfynd: 1 ex Eldgarnsö 2.1 (Glenn Cornland, Jan Björk), 1 ex Karlskär 5.1 (Jan Wernerman), 1 ex Eldgarnsö 5.1 (Jan Wernerman, 1 ex Hilleshög kyrka 14.1 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Kungsbergabadet 15.1 (Linus Brobacke), 1 ex Prästnibble 21.1 (Gigi Sahlstrand, Glenn Cornland), 2 ex Eldgarnsö 26.1 (Urpo Könnömäki, Per Öhman), 1 ex Karlskär 2.2 (Jan Wernerman), 1 ex Väsby hage 14.2 (Mats Andersson), 1 ex Väsby hage 22.2 (Mats Andersson), 1 ex Torslunda 24.2 (Glenn Cornland), 2 ex Eldgarnsö 3.12 (Urpo Könnömäki), 3 ex Väsby hage 4.12 (Urpo Könnömäki, Per Öhman), 1 ex Väckorset Iländavik/skär, 14.12 (Bertil & Ulla Dolk), 1 ex Kungsbergabadet 14.12 (Linus Brobacke, Jessica Krokstrand), 1 ex Hagaringen 20.12 (Bertil & Ulla Dolk), 1 ex Eldgarnsö 26.12 (Jan Wernerman).

Ringtrast *Turdus torquatus*

1 ex Mastområdet 4.5–6.5 (Ulf Nilsson m fl).

Gräshoppsångare *Locustella naevia*

1 ex Menhammarsviken 11.5 (Urpo Könnömäki m fl), 1-2 ex Helgö kanal 21.5–7.6 (Urpo Könnömäki m fl), 1 ex Skarnholmens ängar 29.5 (Christian Lagström), 1-2 ex Menhammarsviken 1.6–21.7 (Jan Björk m fl).

Flodsångare *Locustella fluviatilis*

1 ex Menhammarsviken 15.6–18.6 (Glenn Cornland m fl), 1 ex Vendeludd 23.6–30.6 (Gigi Sahlstrand m fl).

Vassångare *Locustella luscinioides*

Bara observerad en gång tidigare på Mälärörna, i Svartsjövikens 1987. Men i år upptäcktes en sjungande fågel i Menhammarsviken 18.4 och den kunde till mångas glädje höras fram till 11.5 (Glenn Cornland m fl).

Foto Magnus Friberg

En vassångare upptäcktes i Menhammarsviken.

Kärrsångare *Achrocephalus palustris*

1 ex Sötvattenslaboratoriet 23.5 (Mats Andersson), 1 ex Eldgarnsö 24.5 (Jan Wernerman), 1 ex Jäsängen 23.6 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Adelsö 2.7 (Bernt Westin), 1 ex Björkö 3.7 (Bernt Westin).

Härmsångare *Hippolais icterina*

Ca 14 sjungande fåglar har rapporterats och det är i linje med de senaste årens fyndbild.

Gransångare *Phylloscopus collybita*

Första fågeln sjöng redan 11.3 vid Svartsjö dämme (Bertil & Ulla Dolk). Därefter hela sju sjungande fåglar under häckningstid som får ses som ett mycket bra år på Mälärörna. Ett annat intressant fynd är den fågel som hittades i Menhammarsviken 28.11 (Glenn Cornland) och som var kvar på lokalen 14.12 (Jan Wernerman). Detta är bara det åttonde fyndet av arten under december månad i hela Uppland. Det milda vädret är såklart den bidragande orsaken till fyndet då fler gransångare uppehöll sig i Uppland under december.

Gärdsmyg *Troglodytes troglodytes*

Vinterfynd: 1 ex Svartsjö dämme 4.1 (Mats Andersson, Ulf Nilsson), 1 ex Rastaholm 6.1 (Jan Wernerman), 1 ex Menhammarsviken 6.1 (Jan Wernerman), 1 ex Skärvik 12.1 (Jan Wernerman, Urpo Könnömäki), 1 ex MOFs fågelmatning, Svartsjövik 14.1 (Gigi Sahlstrand), 1-2 ex Sötvattenslaboratoriet 18.1–9.2 (Jan Wernerman), 2 ex Lovön 1.2 (Jan Wernerman), 2 ex Stavsund 4.2 (Urpo Könnömäki), 1 ex Väsby hage 14.2 (Mats Andersson), 1 ex Ilända träsk 17.2 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Törnbyviken 22.2 (Jan Björk). 1 ex Torslunda 24.2 (Glenn Cornland), 1 ex Eldgarnsö 3.12 (Urpo Könnömäki), 1 ex Skärvik 28.12–30.12 (Jan Wernerman, S Schröder), 1 ex Helgö kanal 31.12 (Jan Wernerman).

Skägges *Panurus biarmicus*

Efter tre år utan observationer av skägges på Mälärörna var det äntligen dags igen. Först 1 ex

som hördes vid fågeltornet i Svartsjövik 13.12 (Mattias Larsson), sedan 1-2 ex vid Lurudden på Helgö 31.12 (Urpo Könnömäki m.fl.)

Varfågel *Lanius excubitor*

Relativt få rapporter 2014 där de flesta som vanligt kommer från Menhammarsviken och Svartsjövik. *Övriga fynd:* 1 ex Stavsund 25.1 (Mats Andersson, Ulf Nilsson), 1 ex Norrby 18.2–27.3 (Kurt Idstam), 1 ex Lovö prästgård 18.3 (Ola Jörnstedt), 1 ex Eldgarnsö 28.11–3.12 (Mats Gothnier, Urpo Könnömäki).

Svartpannad törnskata *Lanius minor*

Ny art för Mälärörna då 1 ex upptäcktes vid Berga gård, på Lovön 17.6–4.7 (Gigi Sahlstrand m fl).

Nötkråka *Nucifraga caryocatactes*

1 ex Stenhamra 28.11 (genom Jens Johansen).

Råka *Corvus frugileus*

2 ex Stenhamra 24.2 (Jan Björk), 1 ex Mastområdet 1.4 (Sven-Erik Schultzberg m.fl.), 1 Mastområdet (4.4 Fredrik Thernlund), 1 ex Bonadammen, Munsö 5.4 (Micke Nederman), 1 ex Mastområdet 18.4 (Georg Larsson, Riina-Maj Larsson-Mänd), 1-2 ex Svartsjövik 1.5–6.5 (Kjell Häggvik m.fl.), 1 ex Mastområdet 4.5 (Ulf Nilsson), 2 ex Berga gård, Lovön 10.5 (Sven-Erik Schultzberg m fl) 1 ex Drottningholms golfbana 11.10 (Jan Wernerman), 1 ex Mastområdet 11.10 (Linus Brobacke, Jessica Krokstrand), 1 ex 90-graderskurvan, Kumlavägen 15.10 (Sven-Erik Schultzberg).

Svartkråka *Corvus corone*

1 ex Mastområdet 11.10 (Linus Brobacke, Jessica Krokstrand).

Stare *Sturnus vulgaris*

Vinterfynd: 1 ex Lovö prästgård 18.1 (Sören Lindén), 1 ex Stavsund 26.1 (Jan Wernerman), 18 ex Prästnibble 10.2 (Gigi Sahlstrand), 15

ex Svartsjövikens 24.2 (Jan-Eric Sundin), 3 ex Svartsjö kungsgård 24.2 (Rune Jonsson), 3 ex Svartsjövikens 24.2 (Urpo Könnömäki), 4-6 ex Svartsjövikens, 26.2 (Glenn Cornland, Jan Wernerman), 2 ex Menhammarsvikens 27.12 (Jan Wernerman).

Bofink *Fringilla coelebs*

Vinterfynd: 1 ex 4.1 (Jan Björk), 1 ex Alviken, Stenhamra 8.1-2.3 (Hans Terelius, Ylva Terelius), 1 ex Kaggeholmsvägen 12.1 (Iris Hjelm m fl), 1 ex förbi Torslunda 1.12 (Glenn Cornland), 2 ex Rullaudd 6.12 (Jan-Eric Sundin), 1 ex Svartsjövikens 16.12 (Urpo Könnömäki, Per Öhman), 4 ex Ekebyhovs slott 20.12 (Bertil & Ulla Dolk), 1 ex Gällstaö 30.12 (Jan Sondell).

Foto Gigi Sahlstrand

Steglits äter kardborrar.

Bergfink *Fringilla montifrigilla*

Vinterfynd: 1-2 ex Kaggeholmsvägen 7.1-24.2 (Iris Hjelm m fl), 1 ex Nyponvägen 17.1 (Urpo Könnömäki), 60 ex Ekebyhovsparken 26.12 (Bertil & Ulla Dolk), 2 ex Ekebyhovsparken 27.12 (Bertil & Ulla Dolk), 3-4 ex Hagaringen 27-29.12 (Bertil & Ulla Dolk). Som mest 200 ex på Kaggeholmsvägen 11.4 (Iris Hjelm).

Hämpling *Carduelis cannabina*

Ca 10 revirhävande hanar har rapporterats i år.

Vinterhämpling *Carduelis flavirostris*

5 ex sträckte Torslunda 7.11 (Glenn Cornland), 3 ex Brostugan, Kärösön 3 0.11 (Sven-Erik Schultzberg, Per Nilsson).

Snösiska *Carduelis hornemanni*

1 ex Östra delen, Svartsjövikens 1.1 (Glenn Cornland), 1 ex Fågeltornsparkeringen, Svartsjövikens 2.1 (Ulf Nilsson, Sven-Erik Schultzberg, Jan Björk), 2 ex Prästnibble 6.1 (Gigi Sahlstrand),

1 ex Klippans väg, Väntholmsvikens 14.1 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Klippans väg, Väntholmsvikens 28.2 (Gigi Sahlstrand), 1-3 ex Klippans väg, Väntholmsvikens 28.2-10.3 (Gigi Sahlstrand).

Steglits *Carduelis carduelis*

Stora ansamlingar: 60 ex Mastområdet 23.8 (Jan Wernerman), 50 ex Svartsjövikens, 27.8 (Ola Jörnstedt), 60 ex Lovö kyrkängar 28.8 (Fredrik Thernlund), 60 ex Ekebyhovsbacken 11.10 (Jan Wernerman), 50 ex Bonadammen 12.10 (Jan Wernerman).

Grönfink *Chloris chloris*

Som mest 200 ex Lötens, Munsö 21.9 (Mats Andersson)

Stenknäck *Coccuthraustes coccuthraustes*

Flock: Högsta siffran noterad på Mälärörarna med hela 75 ex på Kaggeholmsvägen 24 10.1 (Iris Hjelm).

Mindre korsnäbb *Loxia curvirostra*

Som mest 35 ex Jungfrusundsåsen 1.8 (Jan Björk m.fl.).

Större korsnäbb *Loxia pytyopsittacus*

2 ex Klippans väg 16.1 (Gigi Sahlstrand), 5 ex sträcker Torslunda 10.3 (Glenn Cornland), 3 ex födosökande Torslunda 20.10 (Glenn Cornland).

Bändelkorsnäbb *Loxia leucoptera*

6 ex Ölsta tegeldamm 18.1 (Gigi Sahlstrand), 2 ex Klippans 30.7–31.7 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Hagabergsvägen 31.7 (Glenn Cornland), 1 ex Hagabergsvägen 31.7 (Glenn Cornland), 2 ex Jungfrusundsåsen 1.8 (Jan Björk) 1 ex Lindhaga 3.8 (Jan Björk), 1 Fåfången, Adelsö 3.10 (Björn Lindblad).

Rosenfink *Carpodacus erythrinus*

1 ex Sandudden 6.5 (Bertil & Ulla Dolk), 1 ex spel/sång Klippans väg 18.6 samt 7.7 (Gigi Sahlstrand, Göran Forsberg).

Snösparv *Plectrophenax nivalis*

1-5 ex Svartsjövikens 22.3–23.3 (Mats Gothnier m.fl.), 1 ex Mastområdet 5.4 (Mats Andersson, Ulf Nilsson, Urpo Könnömäki), 3 ex Svartsjövikens 7.4 (Bertil & Ulla Dolk).

Lappsparv *Calcarius lapponicus*

1 ex Svartsjövikens 6.4 (Gigi Sahlstrand, Jan Björk), 2 ex förbifl. Torslunda 21.9 (Glenn Cornland).

Ortolansparv *Emberiza hortulana*

1 ex stäckte förbi Torslunda 29.8 (Glenn Cornland).

Sävspärr *Emberiza schoeniclus*

Vinterfynd: 1 ex Svartsjövikens 2.1–4.1 (Håkan Markstedt m.fl.). 1 ex Menhammarsvikens 5.1 (Jan Björk, Glenn Cornland) 1 ex Sötvattenslaboratoriet 25.1 samt 1.2 (Mats Andersson, Ulf Nilsson).

Några sävspärrar har övervintrat 2013–2014.

Notiser

Foto Bertil och Ulla Dolk

Jan Björk och Gigi Sahlstrand (i våtdräkt) förbereder utläggningen.

Fågelflottar utlagda

MOF har fått två flottar som änder, gäss, måsar m m kan rasta/vila/häcka på av StOF (Stockholms Ornitologiska Förening). En sattes ut nordväst om tornet i Svartsjövikens och en i dämmet. Flottarna är byggda på Adelsö. Första fågel på flotten i dämmet var en rastande skogssnäppa.

Gigi Sahlstrand

Foto Bertil och Ulla Dolk

Första gästen – en skogssnäppa!

Sångsvanarnas julaftonssträck

När jag var ute med hunden på julafton 2014 passerade en flock på 46 sångsvanar över mig. Tidigare på dagen hade jag sett ett par mindre flockar sträckt mot VSV och efter lunch kom en stor flock på ca 60 fåglar, allt utan att jag gjorde någon systematisk räkning. Så många svanar passerar normalt inte på en dag. Orsaken var uppenbarligen att efter en mycket mild höst kom nu kyla som gjorde att småsjöarna nu började frysa igen. Sångsvanarna brukar rasta på hösten i åar och grunda sjöar där de kan beta av undervattensvegetationen. Kylan tvingade dem nu att söka sig söderut. Veckorna före hade det varit milt men på julafton var det fyra minusgrader med utsikter till kallare väder de följande dagarna.

Under julafton passerade uppskattningsvis minst 5 000 sångsvanar Stockholms län, ett enligt den lokala rapportkommittén nytt rekord. Några siffror för 24 december från Svalan: Mälarklippan 2 250 fåglar, Trolldalstippen 2 120, Mariefred 1 150, 30-m kärret 969, Grödinge 675, Viggbyholm 510, Uringe Gammelgård 440, Gällstaö ca 400 och Brannäs våtmark, Södermanland 340.

En titt på finska Tiira och svenska Svalan visar också att det var högst sträckaktivitet på just julafton. Totalt finns det i Finland och Sverige 10000–15000 häckande par enligt Fåglarna i Sverige och den finska Atlasinventeringen. Det ger ca 25 000 individer. Av dessa passerade på julafton minst 20 % över Ekerö kommun. (Därtill kommer dock också ett oräknat antal icke häckande fåglar.)

Troligen kom de flesta fåglarna från Finland men en del rastade säkert också i nordöstra Uppland innan kyla och is tvingade iväg dem.

Jan Sondell

Falkar och papegojor?

En ny lista över de svenska namnen på världens alla fågelarter håller på att färdigställas. Den första delen, som innehåller alla icke-tättingar och en femtedel av tättingarna, publicerades under 2014. Den som letar på de vanliga ställena efter vissa arter får leta ordentligt. Det har skett en hel del förändringar och den mest uppseendeväckande är att falkarna numera återfinns precis före tättingarna, tillsammans med papegojorna.

Att falkar genetiskt sett har mycket gemensamt med papegojor är visserligen inga nyheter i den taxonomiska forskningsvärlden, men det tar alltid tid för den här typen av förändringar att få ordentligt fäste. Nu är den i alla fall med i den uppdaterade världslistan. En annan förändring som också säkert har höjt ett och annat ögonbryn är att doppingarna har flyttats från placeringen efter lommarna – till flamingorna.

När de här förändringarna kan komma i fågelböckerna vet vi inte. Det är möjligt att den tidigare indelningen bevaras ännu ett tag. Ett positivt besked för alla oss vanemänniskor. Att ta fram den nya namnlistan har tagit lång tid. Redan 2008 presenterade SOF:s namnkommitté ett första förslag till svenska namn. Sedan har listan legat på remiss och en hel del synpunkter och nya namnförslag inkom, vilka har bearbetats på uppdrag av SOF-BirdLife Sveriges Taxonomikommitté.

Hela listan (del 1+2) innehåller 10 534 nu levande arter. Del två väntas blir klar inom kort. Mer information om arbetet kring de nya namnen och en länk till listan finns på:

<http://www.sofnet.org/sveriges-ornitologiska-forening/svenska-namn-pa-varldens-faglar/>

Signe Hagerman

Vadarstrand vid Menhammarsviken?

I *Fåglar på Mälärörna 2013* presenterades ett förslag till restaurering av sankängar vid Menhammarsviken. MOF och MNF har därefter presenterat förslaget för ägaren av Menhammarsgård, som är största markägare vid viken. Tyvärr vill inte ägaren för närvarande engagera sig i en restaurering, bl a. framhålls som skäl osäkerhet om kommande inriktning på hästhållningen och bidragsregler i skogs- och jordbruk. Föreningarna har därför tills vidare kommit överens om att inte driva frågan.

Jan Sondell

Markbearbetning vid Svartsjöviken

Som många säkert har sett har sankängarna omkring Svartsjöviken/Svartsjö dämme markbearbetats med specialmaskiner för våtmarker. Dessa maskiner har varit i Svartsjöviken flera gånger förut. Bearbetningen görs inte främst av naturvårdsskäl utan för att hålla markerna i ett skick som berättigar till fullt EU-bidrag för våtmarksbete. De aktuella betesdjuren är av typ Hereford och alltså relativt stora och tunga. De har svårt att gå ut i de sankaste delarna av betesmarken och den växer därför lätt igen. Genom den kompletterande markbearbetningen kan länsstyrelsen ändå godkänna betestrycket.

Jan Sondell

Markbearbetning i dämnet. Svartsjö slott i bakgrunden.

Foto Jan Sondell

Verksamhetsberättelse för 2014

Urpo Könnömäki

Styrelsen för Mälärörarnas Ornitologiska Förening (MOF) lämnar härmed följande verksamhetsberättelse för år 2014.

Föreningsfrågor

Styrelse

Urpo Könnömäki – ordförande

Jan Sondell – vice ordförande

Per Lönnborg – kassör

Jan Sondell - sekreterare

Linus Brobacke – ledamot

Christian Lagström - ledamot

Signe Hagerman – webbredaktör

Per Öhman - ledamot

Gigi Sahlstrand – ledamot

Marianne Dannbeck- suppleant

Revisorer

Björn-Olof Svanholm, ordinarie

Torbjörn Alm, ordinarie

Gudrun Skoglund, suppleant

Valberedning

Staffan Wolter, sammankallande

Kontaktpersoner

Fågelobservationer   Christian Lagström

Linus Brobacke

Naturvårdsfrågor   Urpo Könnömäki

Programansvarig   Urpo Könnömäki

Årsskriften   Jan Sondell

Antal medlemmar

Antalet medlemmar 2014 var 151 st, ihop med familjemedlemmar.

Medlemsavgift

Medlemsavgiften 2014 var för en ordinarie medlem 150 kr. Familjemedlem och ungdom under 18 år betalar 50 kronor.

Ekonomi

Föreningens ekonomi framgår av separat redogörelse.

Styrelsesammanträden

Styrelsen har haft tre sammanträden under 2014.

Årsmöte

Årsmöte hölls den 20 mars 2013 i Ekuddens föreningslokal på Ekuddsvägen 12.

Programblad

Ett vår/sommarprogram och ett höst/vinterprogram har utkommit.

Utskick via epost

Via e-post har de medlemmar som anmält intresse fått ta del av vissa fågelnyheter och föreningsinformation. De månatliga nyhetsbrevet har upphört och istället hänvisas medlemmarna till hemsidan eller Svalan.

Exkursioner och föreningsmöten

Under året har MOF arrangerat tolv exkursioner och en innekväll (Costa Rica). Lovön, Eldgarnsö, Svartsjövikens, Urpos fågelmatning är platser som har besökts. Andra aktiviteter har varit flera "artrally", lyssna på nattsångare, "sitt och glo", deltagande i Fågeltornslandskampen mot Finland, samt exkursion till sjön Roxen vid Linköping.

Svartsjövikens

MOF har även i år deltagit aktivt i projekt Svartsjövikens genom inventering av häckfågelfaunan (Urpo Könnömäki) och veckovisa observationer under våren. Häckfågelinventering har också

utförts i Dämnet norr om Svartsjövik. MOF har även genomfört flera exkursioner vid Svartsjövik.

Årsskrift 2014

MOF har även detta år producerat en årsskrift som delades ut på årsmötet. Övriga medlemmar har fått årsskriften via post. Årsskriften trycktes i färg i B5 format och innehöll 40 sidor.

Artlistor för Mälärörna 2014

Urpo Könnömäki

Nedan sammanställs antalet fågelarter som vissa medlemmar sett i olika områden på Mälärörna t.o.m. 2014. Ekerölistan gäller hela kommunen. Lovön inkluderar Lindö och Malmsvik. Svartsjövik inkluderar Svartsjö dämme.

Ekerölistan	Kryss 2014	Totalt	Senast sedda art
Urpo Könnömäki	2	240	svartpannad törnskata
Jan Björk	1	233	svartpannad törnskata
Micke Nederman	1	224	svartpannad törnskata
Glenn Cornland	1	224	svartpannad törnskata
Gigi Sahlstrand	3	217	svartpannad törnskata
Sven-Erik Schultzberg	1	216	svartpannad törnskata
Jan Wernerman	1	208	vassångare
Linus Brobacke	0	204	kustpipare
Martin Bergström	0	203	stäppvipa
Fredrik Thernlund	2	199	svartpannad törnskata
Signe Hagerman	2	199	svartpannad törnskata
Mats Andersson	2	198	svartpannad törnskata
Göran Forsberg	0	189	skärpiplärka
Ulla o Bertil Dolk	13	181	vassångare, svartpannad törnskata
Hasse Andersson	1	177	svartpannad törnskata
Ulf Aronsson	0	169	skräntärna
Staffan Wolter	7	168	
Per Lönnborg	8	161	svartpannad törnskata
Patrik Engström	0	159	grönsiska
Lovölistan			
Micke Nederman	1	190	svartpannad törnskata
Svenne Schultzberg	2	185	svartpannad törnskata
Fredrik Thernlund	2	173	svartpannad törnskata
Jan Wernerman	1	166	bläsgås
Mats Andersson	3	159	svartpannad törnskata
Glenn Cornland	8	145	svartpannad törnskata
Gigi Sahlstrand	21	139	svartpannad törnskata

Linus Brobacke	0	137	trädpiplärka
Signe Hagerman	1	130	svartpannad törnskata
Urpo Könnömäki	4	123	svartpannad törnskata

Svartsjölistan

Jan Björk	0	193	rödstjärt
Glenn Cornland	1	189	trädkrypare
Micke Nederman	0	188	flodsångare
Urpo Könnömäki	0	188	småfläckig sumphöna
Gigi Sahlstrand	1	185	ängshök
Jan Wernerman	1	177	kungsfågel
Sven-Erik Schultzberg	1	173	snösiska
Martin Bergström	0	169	stäppvipa
Mats Andersson	2	155	silltrut
Linus Brobacke	0	154	kärrsångare
Signe Hagerman	1	154	ängshök
Göran Forsberg	0	153	silltrut
Bertil & Ulla Dolk	4	149	smalnäbbad simsnäppa

Tomtlistan

Urpo Könnömäki, Älby hage, Ekerö	0	168	lundsångare
Gigi Sahlstrand, Prästnibble, Färingsö	3	160	bläsgås, rosenfink, fjällgås
Glenn Cornland, Torslunda, Färingsö	5	157	kornknarr, vaktel
Jan Björk, Lindhaga, Färingsö	0	138	
Jan Sondell, Gällstaö, Ekerö	1	137	snatterand
Staffan Wolter, Ängskornsvägen, Ekerö	1	76	rödstjärt
Per Lönnborg, Brunnnavägen, Ekerö		50	

Ekerö kommun – årskryss 2014

Glenn Cornland	174
Jan Björk	168
Gigi Sahlstrand	164
Urpo Könnömäki	164
Bertil & Ulla Dolk	160
Jan Wernerman	159
Mats Andersson	145
Sven-Erik Schultzberg	121
Per Lönnborg	118
Susanna Schröder	115
Staffan Wolter	112
Micke Nederman	108
Rune Jonsson	107
Göran Forsberg	99
Hasse Andersson	94
Hans Terelius	84
Per Öhman	80

Rödspovarna vid Roxen var exkursionens höjdpunkt.